

A gyermekek védelmében II.

**A család szerepe a gyermekek
személyiségfejlődésében,
a gyermekek alapjogai és
a szombathelyi pilot Barnahus**

A gyermekek védelmében II.

**A család szerepe a gyermekek személyiségfejlődésében,
a gyermekek alapjogai és a szombathelyi pilot Barnahus**

Szerkesztő: Lazáry Fanni

Vasi Könyvjelező Bt.
2018.

Tartalomjegyzék

Előszó	7
Dr. Komlósi Piroska: A családot mozgató erők	13
Dr. Katonáné dr. Pehr Erika: A gyermek, mint az alapjogok alanya	23
Dr. Lazáry Györgyné: Barnahus – a hazai gyermekvédelem új orientációja	49
Csoma Sándor: Nem történt semmi?	59
Gyermekvédelmi konferencia Szombathelyen, 2017. 11. 28.	65
ENGLISH: Barnahus – The New Orientation of Child Protection in Hungary	79

A kiadvány a Hungaropharma Együtt a helyi közösségek pályázati programjának támogatásával jött létre.

© Szociális Szolgáltatók Közhasznú Egyesülete

(9700 Szombathely, Domonkos u. 5.)

„Az ember azzá válik, amit tesz. A tetteink visszahatnak ránk.”

Böjte Csaba

Előszó

A magyar kormány a 2018-as évet a Családok Évének nyilvánította, mely a családok fokozott védelmére irányítja a figyelmet. Cél az, hogy a szakemberek család- és gyermekbarát szemlélettel, folyamatosan keressék azokat a korszerű eszközöket, amelyek még hatékonyabban védik a családtagok jogait, mentális egészségét.

2015. december 1-jén lépett hatályba Magyarországon az Európa Tanács Lanzarote-i Egyezménye. Az Egyezmény a gyermekek szexuális kizsákmányolása és bántalmazása elleni védelemről szól. A gyermeknek joga van a családjá, a társadalom és az állam részéről olyan védelmi intézkedésekhez, amelyeket kiskorú státusza megkövetel. Az egyezmény előírja azt, hogy ki kell dolgozni a gyermekek szexuális kizsákmányolása, zaklatása elleni küzdelem megelőző, védekező és büntetőjogi szempontjait összpontosító, átfogó intézkedési tervet.

Közös összefogás szükséges a bűnüldözési és az igazságügyi szervek, az oktatási, az egészségügyi és a szociális ágazat, valamint a banki, a pénzügyi, az informatikai, a kommunikációs és a civil szektorok között.

A cél az, hogy kellő erőforrás és megfelelő jogszabályi háttér legyen a védelemhez, családok átmeneti otthona, segélyvonal, áldozatvédelmi program megvalósításához.

Örömmel üdvözlöm azt, hogy a könyv a mindezek szellemében tartott, gyermekvédelmi, szociális szolgálat és igazságügyi hatóságok együttműködését segítő szombathelyi Szociális Hét keretében kerül bemutatásra. A kiadvány a Szombathelyen évek óta példamutató módon folytatott áldozatsegítő, gyermekvédelmi munkát erősíti.

Dr. Takátsné dr. Tenki Mária

elnök

*Jogi és Társadalmi Kapcsolatok Bizottság,
Szombathely Megyei Jogú Város*

Szombat délelőtt volt. Mint ilyentájt rendszerint, a családi ebéd elkészítésével foglalatostkodtam, a háttérben rádió szólt. Szeretem ezt a szombat délelőtti kellemes, beszélgetős, ugyanakkor érdekes és értékes műsort. Amikor gyermekekről, gyermekvédelemről esik szó, különösen figyelek, hiszen hivatásomból adódóan 36 éve dolgozom nehéz sorsú családok, gyermekek közelében.

Abban a bizonyos szombati adásban, Erdélyben élő idős emberek beszéltek ízes magyar nyelven. Tanulságos történetek, sorsok elevenedtek fel. Egyszer aztán egy nagymama korú hang kérdezett vissza a riportertől: „Tudja-e, kedves, erre mifelénk mit mondanak arról az anyáról, aki gyermeket vár? Azt mondják rá, jövője van.”

Megállt a kezem. Milyen bölcs, gyönyörű és kifejező gondolat!

A gyermekét váró anya a szíve alatt hordja a jövőt.

S valóban. A jövő így száll apáról fiúra, generációról generációra. Mi valamennyien voltunk életünkben „jövők”, ugyanakkor mindannyian felelősek vagyunk a jövőért, a gyermekekért. Minden gyermekért, bárhova szülessen. Ez a kiadvány is ebből a felelősségérzetből született.

Szerencsésnek érzem magam, amiért a gyermekek jogaiért, jogos érdekeik érvényesítéséért tenni akaró, hitükben rendíthetetlen és fáradhatatlan emberek vesznek körül. Visznek magukkal az úton, együtt hiszünk és teszünk rendíthetetlenül és fáradhatatlanul azokért a gyermekekért, akik bántalmazást szenvedtek el, akiket becsaptak, kihasználtak, meggyaláztak.

Ez a kiadvány egy folyamat része. Teréz anya szavait idézve: „csak egy csepp a tengerben”. De hiszem – folytatva gondolatát –, hogy e nélkül a csepp nélkül sekélyebb volna a tenger.

Kulcsár Lászlóné

intézményvezető

Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és

Gyermejkölési Szolgálat

Szerzőink

Dr. Komlósi Piroska

Az ELTE pszichológia szakját elvégezve 15 évet az egészségügyben dolgozott (Országos Ideg- és Elmegógyintézet, majd Sportkórházi Mentálhigiénés Osztály). A pszichoterápia elfogadtatásáért küzdő szakma aktív tagja volt, elsősorban a csoport- és családterápia módszereinek hazai elterjesztésére köteleződött el. Később a felsőoktatásban tanítva

(SOTE, ELTE, SZTE, Károli Gáspár Református Egyetem, Babes Bolyai Egyetem) igyekezett a szemlélet- és készségformálást a családok életének pszichológiai megsegítése irányába fordítani. A segítő szakmabeliek továbbképzésében (pedagógusok, szociális munkások, orvosok, védőnők) a családterápiás módszer oktatását vállalta a Magyar Családterápiás Egyesület kiképző családterapeutaiként.

2012-től Kopp Mária professzor biztatására egy szakmai csoport vezetését vállalta az akkor készülő Nemzeti Alaptantervbe beépítendő családi életre és kapcsolati kultúrára felkészítő tananyag kidolgozásában, majd a pedagógusok számára a Károli Egyetemen akkreditált Családi Életre Nevelés (CSÉN) kidolgozásában. A Népesedési Kerekasztal szakmaközi grémiumában a családi élet segítését és jobbítását szolgáló javaslatok és programok kidolgozásával igyekszik a gyógyítás és oktatás területén szerzett tapasztalatait a családpolitikai látóterébe juttatni.

2017-től a Családbarát Ország pályázatban dolgozik a pedagógusok számára nyújtandó továbbképzésen, amivel országszerte erősödhet az iskolákban a családi életre és kapcsolati kultúrára felkészítés.

Írásaival, médiaszerepléseivel és a különböző közösségekben tartott előadásaival azt szolgálja, hogy a családban élés valamennyi generáció számára tudjon biztonságot, örömet és erőforrást adni.

Dr. Katonáné dr. Pehr Erika

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán végzett, ahol később „Európa jogi szakjogász” másoddiplomát is szerzett és jelenleg címzetes egyetemi docens. A diploma megszerzése után végig a közigazgatásban dolgozott, a kaposvári gyámügyi előadói munkakörtől, a Baranya Megyei

Önkormányzat Jogi Irodavezetői pozícióján át, a minisztériumi főosztályvezetői beosztásig.

A gyermekvédelem és családjog témakörében megrendezett konferenciák állandó előadója. Közel ötven publikáció szerzője, így többek között az 1999-2015 között négy kiadást megért, nagyszerű „Gyermekvédelem és gyámügy” c. könyv társszerzője.

Több évtizede oktat a Budapesti Eötvös Loránd és a Pécsi Tudományegyetem Jogi Karán.

Tevékenyen részt vett az 1997. évi Gyermekvédelmi törvény, valamint végrehajtási rendeletei előkészítésében, illetve a gyermekvédelmi szakemberek felkészítő oktatásában is. Részt vett az új Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvének kidolgozásában is, ennek folytatásaként megjelent Polgári jog III./VI. Családjog kötetének egyik szerzője az örökbefogadás és a gyámság témakörében. Ugyancsak társszerzője a 2017. évben megjelent, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény Kommentárjának is.

Több szakmai szervezet, így az Országos Mediációs Egyesület elnökségének is tagja.

Szakmai munkáját 1997 évben a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjével, 2007-ben Pro Caritate kitüntetéssel, illetve 2017-ben pedig Emléklappal ismerték el.

Dr. Lazáry Györgyné Mária

Életemet, munkámat, a világról alkotott képemet személyes tapasztalataim és szakmai ismereteim formálják immár 45 éve. Gyógypedagógusként lettem pszichológus, családterapeuta, autogén tréner, majd 28. éve igazságügyi pszichológus szakértő.

Tudományos gondolkodásomat a 17 éves főiskolai adjunktusi munkám is alakította. Hobbiból sportpszichológiával is foglalkozom. Büszke vagyok az öt gyermekünkre, a négy unokánkra, és arra, hogy folyamatosan kiváló főnökeim és munkatársaim vannak.

A legkisebb lábak hagyják a legnagyobb nyomot a földgolyón és a szívemben is. Hetedik éve a gyermekvédelemben azért dolgozom, hogy a gyermekek mindenek felett álló érdeke érvényesülni tudjon. 2013-ban egy nagyszerű kollégámmal elhatároztuk: Magyarországon is lesz Barnahus! Okos és érzékeny gyermekvédelmi munkatársaimmal együtt 2016-ban megnyitottuk a Barnahust, 2017-ben pedig a Barnahus Nemzeti Tudásközpontot.

Gyermekeim, azaz az Y-generáció aktív tagjai is segítenek abban, hogy a Balti Gyerektanács PROMISE I, II, nemzetközi projektjeiben megtanulhassam az európai gyermekvédelmi jó gyakorlatokat és 64 évesen, nap mint nap, ha kell küzdelmek árán, alkalmazzam és másoknak is tanítsam a Barnahus-módszert.

Csoma Sándor

A Károli Gáspár Református Egyetemen szerzett először diplomát magyar nyelv és irodalom szakon, majd a Budapesti Metropolitan Egyetemen később pedig a Színház- és Filmművészeti Egyetemen tanult filmrendezést, Enyedi Ildikó osztályában.

Számos rövidfilmet írt és rendezett már, és dolgozott együtt nívós rendezőkkel nagyjátékfilmek készítésén. A Tabula rasa című rövidfilmje azonban annyira sikeres lett, hogy belföldi és külföldi filmsz fesztiválok sz ámtalanszor díjazták már.

VHS című projektjével bekerült a 2016-os Filmalap Inkubátor Program résztvevői közé és a filmtervével külö ndíjat is nyert. 2017-ben a Nem történt semmi című rövidfilmjét készítette el, mely legutóbb a Kovács László-Zsigmond Vilmos Magyar Operatőr Díj legjobb diá kfilmjének járó elismerést kapta.

Filmművészetére jellemző, hogy mindig személyes élményekből építkezik, gyakran fordul a gyerekkori élményeihez, traumáihoz. A Nem történt semmi egy nagyon is megtörtént esetet, a filmrendező gyermekkori szexuális abúzá-
lásának történetét dolgozza fel, és mutatja be nagyon finoman, de nagyon pon-
tosan az ilyenkor egy családon végig söprő, tornádó jellegű traumát.

A 2017-es szombathelyi Gyermekvédelmi Konferencián Csoma elmondta többek között, hogy szükséges a gyermekek ellen elkövetett szexuális abúzus témájának megfelelő kommunikációja – ahogy teszi ezt ő is a film eszközrend-
szerével. A szombathelyi Barnahus stábja pedig maximálisan támogatja ezt, ezért további együttműködések is várhatóak a közeljövőben.

*Büszkék vagyunk arra, hogy e kiadvány extra melléklete lehet az a filmren-
dező engedélyével sokszorosított DVD, mely a Nem történt semmi című rövid-
filmet teszi Önök számára is elérhetővé!*

*„A család formálja legjobban a gyereket. Ha egy család jó állapotban van,
akkor ellensúlyként tud megjelenni a környezeti hatásokkal szemben.”*

Vekerdy Tamás

DR. KOMLÓSI PIROSKA

A családot mozgató erők

A segítő szakmákon belül egyre többen foglalkoznak a családok egészével, és nem csak az egyes személyekkel. A családban látjuk az egyének számára a megtartó erőt! De hogyan tudja ez a mikroközösség ezt a bizonyos erőt produkálni?

A családi rendszer mint erőforrás

A család egy olyan félig zárt rendszer, ahol a családtagok erősen függenek egymástól és erősen hatnak egymásra. Összetartoznak érzelmileg, gazdaságilag, a múltjukkal, jelenükkel és jövőjükkel is. Szoktuk mondani, hogy „egy hajóban utaznak”. A szülők biztosítják a gyermekek számára a testi és lelki fejlődést. Az egymásra figyelés, a gondok megosztása, a problémákban tanácsok adása, a világ dolgaiban való eligazítás, a kapcsolati viselkedés gyakorlóterepe, a kudarcok elviseléséhez nyújtott támasz, mind-mind nevelik a gyermekeket, de egyúttal erősítik a szülőket is. A családban tanultakkal hatékonyabbak, sikeresebbek tudunk lenni a világban. Az egymástól kapott elfogadó támogatás adja a legerősebb szárnyakat a környező világban való boldoguláshoz.

Szinergia a családban

A szervezetfejlesztésben előszeretettel vizsgált jelenség, a szinergia a családban is tetten érhető. A jól, harmonikusan együttműködő emberek csoportjában megjelenik egy többlet teljesítmény, ami több, mint az egyéni teljesítmények összessége. A jól működő családokban a közös cél, s a közös élmények mindenkiből többet hoznak ki, mint ha csak egyenként működnének. Ezt a $2+2=5$ képlettel fejezhetjük ki. Sajnos, viszont nem minden család képes ezt létrehozni! Családterapeutaként főként a problémákkal küszködő családokkal foglalkozom, így egy másik képlettel találkozom: $2+2=3$. Ez azt mutatja, hogy a rosszul működő, széthúzó, egymással harcoló, *szeretetlenül* élő családokban a közösen létrehozott helyzet alatta marad annak, amit a családtagok saját maguk egyénileg képesek lennének csinálni. Érdemes ilyen szemmel nézni rá a saját családjunkra, és elgondolkozni, melyik képlet érvényes ránk? Erről érdemes a gyermekekkel is beszélgetnünk: „Ki hogy érzi, itthon többet vagy kevesebbet tesz bele a közösbe, mint máshol?”

Az erők iránya a családban

A családon belül sokféle erő működik. A kötődést keresés vagy abból lazulást kereső erő, vagy a kapcsolati távolságot és közelséget szabályozó erő, esetleg a másik működését kontrolláló vagy befolyásoló erő, stb. Ezeknek az erőknek alapvetően kétféle irányuk van. Az egyik a családból kifelé vezető, úgynevezett centrifugális erő, a másik, amelyik befelé vezet, a centripetális, az összetartó erő. A családi létnek alapvető működése az összetartás, a befelé húzó, vonzó erő. Megélhetjük, hogy értékesnek tartanak a családtagjaink, s hogy értékesnek érezhetjük magunkat a családban betöltött szerepünk által. A centripetális erő nem más, mint a szeretet, a kölcsönösség, az egymásért való tevé, valamint a „köszönöm” és a „kérem” használata.

Persze, a család életciklusváltásaival az erőviszonyok is változnak. Vannak olyan életszakaszok, amikor a családban szükség van arra, hogy minden erő centripetálisan működjön. Ennek a leglátványosabb időszaka a csecsemő és a pici gyermek körüli család, amikor minden az ő gondozásuknak van alárendelve. A centrifugális, a kifelé vivő erő akkor kezd jellemző lenni, amikor a kamasz gyermek számára a kortárs csoport kezd fontos lenni és szeretne sok időt, energiát a családon kívül tölteni. Egy jól működő család egyensúlyát ez nem billenti fel, mert keresik és meg is találják az új egyensúlyt.

Az életciklusváltások nem csak a gyerekek körül zajlanak. A szülők is kerülnek olyan életszakaszba, hogy újra kifelé próbálnak nyitni. Ez az életközépi időszakban a legerősebb és sokak számára azt a vágyat erősíti fel, hogy a „kapuzás” előtt még valamit el akarnak érni, teljesíteni akarnak. Ilyenkor egy erős centrifugális erő viszi a családból kifelé az érdeklődésüket, idejüket, energiájukat. A családtagoknak nem könnyű, de fontos ehhez igazodniuk.

A család szerkezete

A családi rendszer felépülése is, mint minden rendszeré, hierarchikus. Minden rendszernek kell, hogy legyen egy vezérlő egysége (alrendszere) és a többi együttműködő rész. Bár a családfő kifejezés manapság nem trendi, de az élet akkor is megköveteli a családot felelősen vezetőt! Családterapeutaként a hozám került, olykor szétesett családoknál az egyik jellemző, hogy az apa nincs jelen, vagy ott van, de nincs elfogadva, nincs tekintélye. A szerepek rugalmas változásával sokszor a nők hordják a kalapot, de ettől még hiányzik a gyermekeknek a családfő. De mitől családfő a családfő? A gyermekek keresik a biz-

tonságot és védelmet adó apát, de nem tudnak viszonyulni hozzá. Elvárják a védelmet, de nem tisztelik, nem tudnak a tekintélyhez viszonyulni, mert erre alig látnak példát a környezetükben.

Narcisztikus társadalomban élünk, ahol mindenkinek minden jár, s mindenki szuperségre törekszik. Már a '70-es években megjelent Christopher Lasch Az önimádat társadalmá című könyve az amerikai lét narcisztikus jellemzőiről. Mára Magyarországon is felleljük e tendenciákat, amelyek a családi közösség működését fenyegetik az önző, csak a saját kényelmét, sikerét, örömet kereső életvezetések által. Ez ellene dolgozik annak, hogy a gyerekek megtapasztalják és megértsék, szükséges a családot összefogó szülő, aki meghallgatja a sok véleményt, mérlegeli azokat, majd döntést hoz, amiért később vállalja a felelősséget is. Bátran erősítsük tehát a gyermekeinkben azt az érzést, hogy a családban mindenkinek megvan a helye, és a családi hierarchia, a szülői tekintély a javukat szolgálja. Ehhez persze elsősorban a házastársak egymás iránti tiszteletére van szükség!

Határok a családon kívül és belül

A családot a környezetétől elválasztó határok nem láthatóak, de jól érzékelhetők. Ezek védik a családot a megterhelő vagy veszélyeztető hatásoktól, ugyanakkor összetartják a belső erőket, energiákat, például a pénzt és az időt. Miközben a határok a környezettel való kommunikálást szabályozzák, a családon belül is hasonló működést figyelhetünk meg. Az egyes családtagok, valamint a kisebb egységeik, az úgynevezett alrendszerek között is (pl. szülők vs. gyerekek). Mivel minden családtagnak van személyes (én)határa, fontos, hogy erre tudatosan figyeljünk és a másik ember határait tiszteletben tartsuk.

A fejlődő kamasz keményen tudja védeni mind a belső (sebezhető, érzelmi), mind a külső határait (saját szoba, személyes holmi). A házastársi kapcsolatban viszont nehézséget tud jelenteni, hogy a két ember a kétféle igényét miként kommunikálja, hogy az ne elhatárolódást üzenjen, és a közelség-távolság kezelését békésen lehessen megoldani. Ez minden párkapcsolatban komoly feladat, hiszen az egyik szeretne közelebb menni, „nyomulni”, beleolvadni a másik lelkébe, vagy akár tudni és kontrollálni mindent, míg a másik biztonságos távolság kialakításában érdekelt, mert így védekezhet a kritika, leértékelés, elutasítás ellen.

Az ugyanis, hogy mit osztok meg a társammal, azzal függ össze, hogy az önmagamról alkotott képem, önbizalmam, mennyire engedi meg, hogy szo-

rongás nélkül megmutassam magam. Mennyire tudok bízni abban, hogy biztosan elfogadnak?

Az összetartozás

Az összetartozás nagyon fontos a feszültségek kezelése terén, gyakorlatilag vízvázasztó. Vannak családok, szülők, akiket a baj széthúz. Elkezdnek szoronganani, hogy tudják a kialakult helyzetet kezelni, és gyorsan a másikra mutogatnak és a másikat okolják – amivel a szorongásuk persze csökken. Akik kevésbé szoronganak és egy kicsit több önbizalmuk van, azok viszont tudnak előre lépni, és azt mondják, hogy „összetesszük a vállunkat és együtt megoldjuk majd a problémát”. Ezt a megoldásformát az ember valahol hozza a családjából, generációról generációra továbbadódik, tehát a gyermekeknek is továbbadjuk. Érdeemes, ha tudunk, egy picit megállni és egy picit változtatni. Ilyenkor a kommunikáció sokat segíthet: baj van; dugjuk össze a fejünket; beszéljük meg; ketten vagy a gyerekekkel együtt csak összehozunk valamit. Mert ne felejtjük el, hogy a gyermekek rengeteget tudnak segíteni, amikor látják a szülő szorongását!

A család olyan, mint egy zenekar, vagy mint egy focicsapat. Én nem csinálhatom a magam dolgát úgy, hogy közben jobbra-balra ne figyeljek, hogy ők mit és hogyan csinálnak. Amit csinálunk, az a többi családtagra is hatással van, és viszont! A családi rendszernek egyik fontos sajátossága, hogy ha bármelyik családtaggal történik valami, az rövid időn belül a többiekre is kihat. Például az, ahogy délután hazaérkezik egy szülő és ahogy az első családtagjához szól, az rövidesen tovább hullámszik a következőhöz, majd tovább, és minden családtagra hat valahogy. Jó lenne mindig rákészülni ezekre a hazaérkezésekre: „De jó, hogy van hova hazamennem!” és utána történhet bármi, de ez a megérkezés legyen öröm a család számára!

A kölcsönös tisztelet

A kölcsönös tisztelet nagyon fontos, hogy része legyen a család kultúrájának. Ezt először a házaspár alakítja ki egymás között, tudatosan figyelve arra, hogy a másik cselekedeteit észrevegye, és őszinte mosollyal kísérvé megdicsérje azt. A gyermekek ezt állandóan figyelik, és ha ők ebben a miliőben nőnek föl, hogy a családtagok figyelnek egymásra, megköszönnek, kérnek és megbeszél-

nek, akkor a gyermekek ezt fogják utánozni. Hányszor megéljük azt, hogy ha családterápiára jönnek a gyermek panaszával, tünetével, és beszámolnak a viselkedéséről, egyszer csak megállnak a szülők és (fájdalmasan) szembesülnek vele, hogy a gyermek csak utánozza azt, amit látott és hallott a családon belül.

Az egymás iránti tisztelet alapja, hogy lássunk benne jót. Jó mindenkiben van, csak meg kell keresni. Keressük tehát a másokban a jót. „Hogy van ez, hogy most így csináltatok?“, vagy „Valami közbejött, hogy így alakult?“ Ha tehát elhagyom a pattogó „miért“-et – főleg a gyermekeknél, de házastársaknál is –, akkor ez kíváncsi érdeklődést kommunikál, nem pedig egy katonás számonkérést. A mai rohanó világban tömönatokban kommunikál a legtöbb család, ami igazán fájdalmasan tud pattogni.

A veszteségek a családban közősek

Bár az egyént megrendíti, igénybe veszi egy-egy veszteség feldolgozása, az a legfontosabb, hogy a családtagok képesek legyenek egymással beszélni ezekről. Egy veszteség kezeléséről, állásvesztésről, barát elvesztéséről, az egészség megrendüléséről, és bármiről, ami a családból valami fontosat, valami értéket elvisz, szükséges, hogy beszéljessünk a gyermekekkel és hogy ezek ne tocolódjanak be tabuként a családban. Ilyesmire alkalmas a közös vacsora. Az a 20-30 perc amikor mindenki mindenki arcát láthatja, mindenki szóhoz juthat, és van remény, hogy mindenkit meg is hallgatnak, nagy biztonságot ad a gyermekeknek, de a szülőknek is. A gyermekek számára biztonságot adó az egymásra figyelés, és nagyon fontos iránytű, hogy anya és apa mit gondol a szóban forgó dologról. A veszteségek érzelmi feldolgozásában is a szülők beszélgetése, emlékezése, értékelő megjegyzései jelentik a támpontot.

Gyakran jönnek szülők olyan panasszal, hogy a gyerekek, ha veszekednek, nem bírják nézni és elkeserítő, hogy mennyiszer teszik ezt. Sok oka lehet ennek, például valószínű, hogy a családban más is veszekszik, nem csak ők. Az azonban a lehető legkárosabb, ha a szülők ebbe beavatkoznak, mert akkor a gyermekek megszokják, hogy a veszekedéssel mozgósították a szülőt – vagy éppen a szülők hagyják abba a saját vitájukat és mennek át a gyerekek szobájába. Ha a szülők jelzik a gyerekeknek – nagy szeretettel és respekttel –, hogy nem szólnak bele a vitájukba, hiszen ők kezdték, ők tudják, hogy miről szól a dolog, szóval biztosan be tudják maguk fejezni. Nem tudnak igazságot osztani, nem tudják eldönteni, hogy ki a hangosabb, így nyugodtan hagyhatják a gyerekekre a lezárását, akkor azzal elősegíti a gyerekek konfliktuskezelését és a

köztük lévő kapcsolatot sem bolygatja meg. Ha viszont a szülő beleszól a gyerekek vitájába, ha ő akar igazságot osztani köztük, akkor az már egy egészen más feldolgozást eredményez.

A munkára nevelés

A mai városi életnek egy jellemző vonatkozása, hogy a család mindennapi életében nincs sok tennivaló. A szülők legtöbbször azt mondják: „Gyerekem, te csak tanulj!“ – miközben a gyerek minden mást szívesen megcsinálna, csak ne kelljen tanulnia. De nincs mit csinálnia, tehát unatkozik vagy a neten lóg. A szülői kreativitás segíthet abban, hogy nem dolgozni hívja a gyereket, nem utasítja, hogy csináljon meg valamit, hanem közös időtöltésre, közös aktivitásra invitálja. „Gyere, csináljuk együtt, hamarabb készen leszek!“ Tehát arra sarkallja a gyerekeket, hogy közösen vegyék ki a részüket a házimunkából – mert az a szülőjének nagy segítség lenne. Ez egy hiteles és fontos üzenet, hogy a gyermek tartozik annyival a szüleinek, hogy segítsen nekik. A munka, ha a végén elismerés, dicséret, megelégedettség várható, öröm tud lenni, és ha a munkát a saját elgondolása szerint csinálhatta, az önértékelését erősíti. Ehhez persze elengedhetetlen, hogy példaként a szülőt is lássa örömmel dolgozni.

A bizalom

A családban a kölcsönös bizalom az alapvető biztonságot adó megtartó erő. Pár évvel ezelőtt Kopp Mária egy kutatás eredményeképpen arról beszélt, hogy a bizalom milyen fontos társadalmi tőke. Egy országban van pénz, infrastruktúra, humán erőforrás, de hogy ez milyen hatékonyan működik, hogyan tudnak együttműködni és hogyan erősítik egymást, az mind a bizalom meglétéen vagy hiányán múlik. A családok működésének, a gyermeknevelésnek, a családi élet menedzselésének, a társas környezetük alakításának hatékonysága mind-mind a kölcsönös bizalmon alapuló együttműködésen múlik.

A bizalom törekény dolog, sok család életében kialakul az egymásba vetett bizalom megrendülése. Nehéz dolog azután a családban a bizalom visszaállítása. Pedig, ha ez nem sikerül, és a gyermekek a bizalmatlanság légkörében nőnek fel, később ezt vetítik ki a világra és a barátaik, majd az emberek felé bizalmatlanul fordulnak. Tapasztalható, hogy ha valakiben megbíznak, akkor az összeszedi magát, mert meg akar felelni az elvárásnak, és nem akar szégyent

vallani. Akiben viszont nem bíznak, az nem igyekszik, hiszen nincs veszteni-
valója!

Nem lehet eléggé hangoztatni, hogy milyen szárnyakat adó ereje van annak, ha azt érzi valaki, hogy bíznak benne! Egyszerűen erőt ad! A gyermekektől viszont gyakran hallom panaszkodni az ellenkezőjét: „Hiába kérem, nem bízik bennem az anyu. Pedig meg tudnám csinálni.”; vagy „Bármit csinálok, azt ő ki-javítja, abban mindig talál javítanivalót!” Milyen szomorú, hogy az odafigyelő, igényes, jó szándékkal javítgató szülő végül is a gyermekében azt az érzést kelti, hogy a szülőknek nem jó az, amit ő csinálni tud. Ez a fajta kritika, ez a fajta nyesegetés azt eredményezi a gyermekben, hogy „nem vagyok elég jó”. Szomorú! Mert a szülő bizalmának megérzése bátorítja a gyermekeket és ezt az önbizalmat viszik tovább a közösségbe: bíznak nem csak önmagukban, de a másik emberben is. Ez egy nagyon szoros kölcsönösség, mert aki önmagában nem tud bízni, az a másikban sem tud és az egész világgal szemben bizalmatlan. Aki viszont magában bízik, az a másikban is tud és képesek együtt feladatokat, problémákat megoldani, alkotni.

A személyiségfejlesztés

Társadalmunk és a világ teljesítménycentrikus, ezért hajlamosak vagyunk beszűkülni arra, hogy a teljesítmény a fontos, az osztályzat, és csak az, hogy tanuljon a gyermekünk. Mindeközben viszont, ha átgondoljuk, hogy mindaz a szellemi teljesítmény, amit a tanulás fedőneve alatt a gyermekek tényleg elsajátítanak, az alkalmazása és a hasznosítása már nem az agyon múlik, hanem a személyisége egyéb adottságain. A személyiségén múlik, hogy hogyan tudja megmutatni magát, hogyan tud kapcsolódni és illeszkedni másokhoz, hogyan tud közösen sikert megélni, stb. Ezért fontos, hogy a szülők odafigyeljenek az iskolai teljesítményen túl sok egyéb emberi tulajdonságára, azok erősítésére és elismerésére!

„Gyermelem, jól tudsz koncentrálni a feladatodra, látom, hogy jó a feladat-tartásod, a kitűzött feladatot végig csinálod. Látom, hogy van önfegyelm, mert igaz, hogy sok a vágyad, hogy mit szeretnél csinálni, de egyszerre csak egy feladatot végzel el, haladsz sorban. Azt hiszem, van lényeglátó képességed, a sok információból ki tudod emelni a lényegét.” És ezt még lehet sokféleképpen cizellálni, hiszen mennyiféle képesség kell az iskolai teljesítményhez! És milyen jó, hogy egy 12 éves gyermek azt tudja gondolni magáról, hogy „igen, én tudok koncentrálni; igen, az én lényeglátásom tényleg jó”. Így az önbizalma,

az önmagáról való gondolkodása is árnyaltabb lesz. Az iskolai teljesítményén pedig a szociális képességeit is megdicsérhetjük: „A tanáraiddal tisztelettel kommunikálsz, ez nagyon jó!” „Látom, hogy az osztályban a gyerekek szeretnek, ezek szerint odafigyelsz másokra is!” Amikor a gyermekek ezeket a jelzőket meghallják, csodálkoznak és boldogok, hogy ennyi pozitív vonás él bennük. Eddig csak az volt, hogy „Otthon az anyáéknak az a fontos, hogy tanuljak” – és ettől boldogtalanná váltak a gyermekek. Az viszont nagyon nagy öröm, amikor egy kamasz azt érzi, hogy a jó tulajdonságait számon tartják, vagyis szeretik őt!

Fontos, hogy a jövőkép a vágyakkal összefüggésben legyen, és ne a család válasszon jövőt a gyermekének. Sokszor látni, hogy a család továbbtanulni nyom valakit, aki nem mutat semmilyen érdeklődést, majd a másod-, harmadévben kimarad, jobb esetben átmegy máshova tanulni. Nagyon fontos, hogy a gyermeknek legyen saját vágya. Ennek kialakulását éveken át lehet elősegíteni azzal, hogy figyeljük, mi okoz neki örömet és próbáljuk tapasztaláshoz, élményhez juttatni azon a téren.

*„Különösen szeressétek a gyermekeket, mert vétek nélkül valók, mint az angyalok.
A mi örömünkre vannak a világon, hogy jobba tegyék szívünket.”*

Dosztojevszkij

DR. KATONÁNÉ DR. PEHR ERIKA

A gyermek, mint az alapjogok alanya

– mindenki egyenlő, de nem egyforma –

Bevezető gondolatok

A család és a gyermek helye, szerepe, döntően a XIX-XX. században változik meg. Ellen Key A gyermek évszázada című könyvével a modern pedagógia alapjait teremtette meg, alapgondolatai nem veszítettek aktualitásukból. Elgondolása szerint évszázadunk akkor lesz a „gyermek évszázada”, ha a régi embereszmény és gyermekkép alapjaiban változik meg. A gyermek megzabolázása, egyéniségének elnyomása helyett hagyni kell, hogy a képességei kibontakozhassanak: „gyermeket nevelni nem más, mint lelkét a tenyerünkön hordani”. Nem véletlenül nevezte tehát Ellen Kay a XX. századot a „gyermek évszázadának”, ha nem is az általa elképzelt formában valósult meg, azonban a gyerekek társadalmi elismertsége, családon belüli helyzete megváltozott, és az elfogadott nemzetközi egyezmények sora igen pozitívan befolyásolta a gyermekek jogi helyzetét, továbbá az állami feladatok meghatározásával elősegítette a gyermekkor sajátos védelmét.¹

Carol Bellamy, az UNICEF 1995-2005 között kinevezett főigazgatója szerint, a XX. század elején a gyermekek gyakorlatilag nem rendelkeznek jogokkal, végül azonban olyan erős jogi eszközökkel zárul az évszázad, amely nemcsak felismeri, de védelembe is veszi a gyermek alapvető emberi jogait.²

Az alapjogok fogalma és rendszere

A középkor társadalmi felfogása nem ismerte az emberi jogegyenlőség fogalmát, ezért csak a kiváltságos társadalmi csoportok rendelkeztek jogokkal. A humanista filozófia eszméit felhasználva csak a felvilágosodás változtatta meg ezt a társadalmi értékrendet.

Az emberi jogok ugyanis az egyént megillető legalapvetőbb jogosultságok, vagyis az emberi minőséghez kötődő, jogi elismeréstől függetlenül létező erkölcsi jogok. Két alapvető érték van, amelyek az emberi jogok eszméjének lényegét adják, ez az emberi méltóság és az egyenlőség.

Az emberi jogok meghatározzák azokat az alapvető normákat, amelyek nélkülözhetetlenek egy méltóságteljes élethez. *Egyetemességük pedig abból fakad, hogy minden ember egyenlő – legalábbis ebben az értelemben.* Az emberi jogok a XVII-XVIII. században alapjoggá válnak (konstitucionalizálódás), majd a XIX-XX. században a nemzetközi egyezményekben is rögzítésre kerülnek (internacionalizálódás és európaizálódás), és végül megjelennek az Unió alapjogvédelemben is.³

Az emberi jogok úgy válnak *alkotmányos alapjogokká*, hogy az államok legfontosabb jogi dokumentumaiban, alkotmányaikban, jogi értelemben is elismerik őket. Az alkotmányok sok esetben külön alapjogi katalógusban deklarálják az emberek alapvető jogosultságait. Az alapjogi katalógusok tartalmát, mintegy minimum követelményként, a nemzetközi emberjogi egyezmények is meghatározzák.

Az alapjogoknak több funkciója is van, így egyrészt az egyének és közösségek szabadságát *megóvjá a közhatalommal szemben*, vagyis kijelöli azokat a határokat, melyeket a közhatalom gyakorlása sem léphet át, másrészt az egyéneket érintő szabályozás és döntés során *behatárolják a közhatalomgyakorlók választási lehetőségeit* is.

Az alapvető jogok az egyént jogosítják fel, és ezzel egyidejűleg az államot kötelezik tiszteletben tartásra és a védelem biztosítására. Az alapjogok alanya bárki, bármely természetes személy lehet, de a jogi személyek sem zárhatók ki. Az alapvető jogok kötelezettje az állam, az állami szervek (pl. bíróság, gyámhatóság stb.). Kikényszerítésük hatékony *jogvédelmi eszközöket* követel (bírói utat is).

Az alapjogok generációi

Az emberi, illetve alapvető jogokat⁴ többféle ismérv alapján rendszerezhetjük. Az alapjogok egyik legismertebb csoportosítási módja a kialakulásuk időbeli rendje, a keletkezésük története alapján történő osztályozás. Ez az ún. generáció szerinti elrendezés.

Az első generációs jogokat a XVIII. század végén fogalmazták meg. Az első nemzedékhez sorolható polgári és politikai jogok (pl. személyes szabadság joga, tulajdonjog, véleménynyilvánítás szabadsága, gyülekezési és egyesülési szabadság, választó jog, petíciós jog stb.), vagyis a jellemzően klasszikus szabadságjogok a közhatalom részéről döntően be nem avatkozást igényelnek, vagy a beavatkozás csak kivételesen korlátozott módját teszik lehetővé.⁵ Az első generációs jogok többségének, elsősorban a szabadságjogoknak a szerkezete megegyezik, így a jog alanya, mint jogosult az egyén, a jog kötelezettje az állam vagy a nevében eljáró személy, és a jog tartalma pedig a beavatkozástól, cselekvéstől való tartózkodás. *Ezen jogok esetében az állam kötelezettsége negatív tartalmú.* Az alapjog gyakorlása kizárólag a jogosult elhatározásától függ, és az államnak tiszteletben kell tartania az emberek szabadságjogait.

Az emberi jogok második generációjához tartozó jogok a XX. század elején jelentek meg. Az ide sorolható gazdasági, szociális és kulturális jogok (pl. jog a munkához, szociális biztonsághoz, oktatáshoz stb.) pozitív jellegűek, ami azt jelenti, hogy az állam csak pozitív tevéssel valósíthatja meg azokat. Az *állami beavatkozás, cselekvés ezen a területen követelménnyé válik*, ami egyrészt a jogi környezet kialakítását, másrészt az ehhez szükséges társadalmi, gazdasági, és intézményi feltételek megteremtését jelenti. Ezek nem alanyi jogú alapjogok, ezért tényleges tartalmuk is a mindenkori kormányzat politikájától, gazdasági lehetőségeitől függ, terjedelmük is mérlegelésen alapul. A második generációs jogok szerkezetüket tekintve sokkal többfelék lehetnek, mint az első generációs jogok. Ezen jogok alanya is általában az egyén, ugyanakkor kötelezettje nem csak az állam, hanem egyes jogoknál intézmények (pl. munkáltató, oktatási intézmény, gyermekvédelmi intézmény).⁶

A harmadik generációs jogok jellemzően kollektív jogok, amelyek a nemzetközi közösség szolidaritására építve, a globális problémák megoldására kívánnak választ adni a XX. század második felétől. A harmadik nemzedékhez tartozó emberi jogok döntő többsége nem valósítható meg egyetlen államon belül, ezért nemzetközi együttműködést igényelnek. Egy szűkebb körük ugyan alapjogi jellegű (pl. egészséges környezethez való jog), de túlnyomó részt ma még inkább csak kívánságokat fogalmaznak meg. Ilyen például a békéhez való jog, a fejlődéshez való jog, a humanitárius segélyhez való jog stb. Mivel alanyuk, kötelezettjük, tartalmuk nem egyértelműen tisztázott, ezért a kikényszeríthetőségük sem biztosítható.

Az orvostudomány, a biológia és a genetikai fejlődése elkerülhetetlenné teszi az ember életéhez, méltóságához és egyéb jogaihoz kapcsolódó, az *alapjogok negyedik generációjához* tartozó ún. biogenetikai és biomedicinális normák, jogok és köteleességek kimunkálását, elismerését és fejlesztését.⁷ Az alkotmányok és a nemzetközi dokumentumok alapjogi katalógusai nem tekinthetők véglegesen lezártak, az alapjogok köre – az emberi jogvédő szervek gyakorlata folytán is – folyamatosan fejlődik, bővül.⁸

Az emberi jogok érvényesíthetősége szempontjából különös jelentősége van a jogok alkotmányi megfogalmazásának, a szabályozás jellegének, hiszen mindez döntően befolyásolja az *állami feladatvállalás mértékét, illetve a számonkérést*. A klasszikus szabadságjogoknál, vagyis az alkotmányos alanyi jogoknál a jogviszonynak alanyi jogi jellege van, így az adott jog bírói úton közvetlenül kikényszeríthető. Ezzel szemben az alapjogoknak nem minősülő alkotmányos jogokból⁹ közvetlen alanyi jogi jogosultság nem keletkezik, érvényesíthetőségükhöz az állam tevékeny törvényhozói kötelezettségére van

szükség. A közvetlen számonkérés lehetősége korlátozott, azonban az alkotmányi rögzítés állami intézkedési kötelezettségeket teremt, ami egyben megfelelő intézményfenntartói feladatokat is jelent. Az állami kötelezettségként történő szabályozás a szociális jogok területén a jellemző. A jogok érvényesíthetősége szempontjából az állam számára a legkevesebb feladattal az államcélként történő megfogalmazás jár, ami csak hosszabb távon megvalósítandó stratégiát jelöl meg anélkül, hogy a kikényszeríthetőségre bármiképpen lehetőség volna.¹⁰

Az alapjogok forrásai és az alapjogok korlátozása

A nemzetállamok alkotmányai az alapjogok elsődleges forrásai. A modern polgári alkotmányok jellemzően a bevezető fejezeteikben rögzítik az alapjogokat, érvényesítve azt az alaptörvényi filozófiát, amely szerint az állam és a polgár viszonyában az utóbbi a meghatározó. Magyarország Alaptörvénye a polgári alkotmányozás logikáját követi, és a „Szabadság és felelősség” című fejezete rögzíti az alapvető emberi jogok és köteleességek katalógusát, közvetlenül az alapelvek után (I-XXXI. cikkek).¹¹ Magyarország elismeri az ember alapvető jogait, és általános kötelezettséget vállal az alapjogok betartására és védelmére. Az Alaptörvény az egyes alapvető jogok meghatározásánál a nemzetközi emberjogi egyezmények megfogalmazását követi és figyelembe veszi a legújabb emberi jogi dokumentumok rendelkezéseit is.

Az Alaptörvény Q cikke kimondja, hogy Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé. Az *Alaptörvény I. cikke rögzíti*, hogy az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, továbbá az egyes alapjogoknál már maga az Alaptörvény is utal arra, hogy a részletes szabályokat törvény határozza meg. A II. cikk szerint az emberi méltóság sérthetetlen, és minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve tisztelet és védelem illeti meg. A XV. cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy a törvény előtt mindenki egyenlő, és minden ember jogképes.

Az Alaptörvény, a nemzetközi szerződések és a törvények (sarkalatos és egyszerű többséggel elfogadottak) mellett az alapjogok lényeges forrásának számítanak az Alkotmánybíróság, illetve az Európai Unió bíróságának döntései is. Az Alaptörvény katalógusába beépült például az Alkotmánybíróság „szükségesség és arányosság” tesztje is. Alaptörvényünk I. cikk (2) bekezdésében lé-

nyegében ötvözi a magyar alkotmánybírósági teszt legalapvetőbb követelményeit az EU Alapjogi Chartájának generális klauzulájával. Eszerint: „Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

A nemzetközi szerződések és az alkotmányok rendszere szerint a bennük megfogalmazott jogok a *korlátozás lehetősége és feltételei* alapján lényegében több csoportra oszthatók. Az *egyik csoportot* a korlátozhatatlan, vagy más néven abszolút jogok és abszolút tilalmak szűk köre képezi, amelyekkel szemben nincs más alapjog (érték, érdek). Ide tartozik az emberi élethez és az emberi méltósághoz való jog¹², valamint az alapvető eljárásjogi garanciákhoz való jog, és ez utóbbi az eljárások tisztességes minőséget garantálják egy jogállamban.¹³ Bár az emberi méltóság korlátozhatatlan, de az abból levezett jogok (így pl. a magánszférához való jog) az általános alapjogi teszt alapján korlátozhatók.¹⁴ A *második csoportot* a különleges jogrend idején, időlegesen felfüggeszthető illetve korlátozható jogok adják, amely jogok esetében lehetőség van arra, hogy az állam rendkívüli helyzetére (háború stb.) figyelemmel felfüggesztésre, vagy időleges elvonásra kerüljenek, illetve a „normális” mértéken felül is korlátozhatóak legyenek. Végül az *utolsó csoportot* azok a korlátozható jogok adják, amelyek állandó jelleggel, de szigorú feltételek mellett törvényi korlátozás alá vehetők. Ezekben az esetekben a törvényhozónak és a jogalkalmazónak kell eldöntenie, hogy melyik jogot részesíti előnyben, illetve melyik jogot engedi korlátozni a másik alapjog javára.¹⁵

Az alapjogok érvényesülésének egyik nélkülözhetetlen feltétele, hogy az alkotmány egyértelműen és korszerűen határozza meg a korlátozás lehetőségét és határait. A *korlátozás fogalmilag csak alkotmányos lehet*, hiszen az alkotmánnyal ellentétes korlátozás ugyanis már alapjogsértésnek minősül.

A korlátozás lehetőségét, feltételeit, módját és terjedelmét vagy magának az alkotmánynak, vagy alkotmányi felhatalmazás alapján és keretek között törvénynek kell meghatároznia.¹⁶ Az *alapjogi korlátozási klauzula formai feltétele* a törvényi szabályozási szint (nyilvános és közérthető), *tartalmi követelménye* pedig a szükségesség és arányosság teszt mércéjének való megfelelés (nem önkényes). A klauzula alkalmazása során az érintett bíróság több kérdésre keresi a választ. Az első kérdés, hogy a korlátozásnak van-e legitim célja (alapvető jog, alkotmányos érték), és a korlátozás szükséges-e az adott célok eléréséhez. Ezt követően arra keresi a választ, hogy a jogkorlátozás alkalmas eszköz-e a kívánt cél elérésére, tehát az adott célt más módon nem lehet elérni. Érvényesíteni kell továbbá az arányosság elvét is, vagyis a

kívánt cél fontossága és az okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyenek egymással (szükséges mérték). A korlátozás az alapjog érinthetetlen lényegére nem vonatkozhat.¹⁷

A gyermek, mint az alapjogok alanya és gyakorlója

A *gyermek*, az ifjúság és a család olyan jogi szabályozás előtti, illetve attól függetlenül (is) *létező értékek*, amelyek megfelelő fokozatú jogi regulációval nyerték el jogi alapértéki minőségüket.¹⁸ Jelentős *jogi alapértékek* továbbá a nemzetközi és a nemzeti jogi alapnormákban meghatározott célok, alapelvek és feladatok, valamint azok a szervezetek is, amelyek a gyermekekre és a gyermekek ügyeire irányuló célok és feladatok megvalósítására, érvényesítésre és védelmére hivatottak.¹⁹ A *gyermekek védelmének alapját a gyermekjogi megközelítés adja*, mert a gyermeki jogok biztosítása előfeltétele a gyermekek megfelelő védelmének. A gyermekek alapjogai, illetve azok érvényesülése olyan különös védelemben részesülő alapértékek, amelyekre az államnak mind a jogalkotásban, mind a jogalkalmazásban fokozott figyelmet kell fordítania.²⁰

A gyermeki jogok szinte valamennyi gyermek helyzetét érintő üggyel összefüggésbe kerülnek (pl. gyermekbántalmazás, gyermekszegénység, családból való kiemelés, örökbefogadás stb.). A gyermeki jogokat a jogtudomány az emberi jogok *második generációja* körébe tartozó szociális jogok között tartja számon. A XX. században az államot már nemcsak tűrés, hanem tevőleges kötelezettség is terheli a gyermeki jogok terén.

A gyermekekkel, családokkal foglalkozó szakterület nem sorolható egy tudományág kizárólagos területére sem, *interdiszciplináris, ágazatközi kérdésről van szó*. A gyermeki jogok és a gyermekekkel kapcsolatos problémák is szerteágazóak és komplexek. A gyermekjogok rendszere, elmélete, a jogok gyakorlása és védelme alapvetően az alkotmányjogi (alapjogi) jogágba tartoznak, ugyanakkor a gyermekvédelem igazgatása, a gyámügyi eljárás a közigazgatási jogra épül. A gyermeki jogok az említett két jogterületen kívül további jogtudományi és szakpolitikai területeteket is érintenek, nevezetesen a nemzetközi jogot, a büntetőjogot, a kriminológiát, a polgárjogot, ezen belül is elsősorban a családjog területét, de összefügg számos társtudományi területtel is, ahol megtalálhatóak a gyermekek sajátos helyzetére, jogaira vonatkozó (eltérő) szabályok. A gyermeki jogok ezért nem alkotnak önálló jogágot, és nem létezik önálló kódexe sem.

A gyermeki jogok természete kettős, mert emberi jogon nyugvó alaptétel, hogy a gyermeket minden alapvető jog megillet, melyhez különleges védelem is járul (az állam tevékeny szereplő az érvényesítés terén). Minden ember, így a gyermek is jogképes, azaz jogai és kötelességei lehetnek. A jogképesség az életkorra, nemre, fajra, nemzetiségre vagy felekezethez tartozásra tekintet nélkül egyenlő. A gyermek tehát teljeskörű jogképességgel rendelkezik, azaz nem csupán a gyermeki jogok címzettje, hanem megilleti valamennyi olyan emberi jog is, amelyet jogszabály nem köt életkorhoz. A még meg sem fogant születendő ember a hatályos jog szerint nem lehet jogalany. Ugyanakkor a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény (Családvédelmi törvény) szerint is a magzatot megilleti a tisztelet és a védelem.

A Gyermekjogi Egyezmény²¹ szerint a gyermekek számára biztosítani kell az emberi jogokat, és figyelembe kell venni, hogy a gyermekkor különleges védelemre és támogatásra ad jogot, továbbá gondoskodni kell a gyermekkor miatt a különleges jogi és más eszközökről, garanciákról (pozitív diszkrimináció).

A cselekvőképesség érvényes jognyilatkozatok tételére vonatkozó lehetőséget jelent, hogy valaki saját személyében, saját akarat-elhatározásából jogügyletek alanyává válhat.²² A kiskorúak cselekvőképességére, illetve annak fokozataira vonatkozó főbb szabályokat a Ptk. határozza meg.²³ Az alkotmányjog alapjogi rendszere szerint létezik ún. *alapjogi cselekvőképesség*, amely a természetes személy azon képessége, hogy az alapjogait a jogilag releváns viszonyokban ténylegesen gyakorolja. Ez a fajta képesség a személyt belátási és döntési képességétől függően illeti meg, az alapjogi cselekvőképességet kiváltó leggyakoribb esemény egy meghatározott életkor betöltése. Ezért alapjogi cselekvőképesség megléte vagy hiánya meghatározó a gyermek alapvető jogainak gyakorlása kapcsán. Ezért két fogalom tehát az alkotmányjogi jogképesség és az alkotmányjogi cselekvőképesség.

A gyermek joggyakorlása szempontjából az alapjogok három típusba sorolhatók. Az első típust tekintetében maga az alaptörvény határoz meg korlátot a kiskorúakkal szemben (ilyen a választójog), a második típusnál a törvényi szabályozás szűkíti a kiskorúak joggyakorlását (házasságkötéshez való jog, illetve a munkához való jog).²⁴ A harmadik típust alkotják azok a jogok, ahol a törvények nem szabályozzák a kiskorúak joggyakorlását. ezért ebben az esetben minden egyedi ügyben meg kell határozni, hogy milyen alapjogot gyakorolhat maga teljesen vagy részlegesen, illetve ki gyakorolja azt a gyermek nevében és érdekében. A gyermekjogok gyakorlása során figyelmet kell for-

dítani arra is, hogy a joggyakorlás lehetősége a növekvő életkorral szélesebbé válik.²⁵

A gyermeki jogok sajátos jellemzői továbbá, hogy *több pólusú jogviszonyban léteznek*. A jogok jogosultja a gyermek és az állam az alkotmányos védelem kötelezettje, de az állam mellett harmadik személyként a szülő, gyám és más törvényes képviselő is bekapcsolódik ebbe a jogviszonyba. A gyermekek életkori sajátosságukból adódóan nem képesek önállóan jogaik gyakorlására, így meghatározott esetekben a gyermek helyett vagy vele együttesen a meghatározott jogokat a szülő gyakorolja, illetve számos esetben a szülő jognyilatkozatához a gyámhatóság hozzájárulása is kell. Gyermekek esetében tehát mindig tekintettel kell lenni arra, hogy az alapjogok ugyan a gyermeket illetik meg, nem a szülőt, de mégis szükségszerű a helyettük és érdekükben történő eljárás. Ebből következően szülői felügyelet nem jelent rendelkezést a gyermek minden joga felett, hanem jogot és kötelezettséget testesít meg, amely a gyermek legfőbb érdekének szem előtt tartásával gyakorolható, ezért *a szülő, illetőleg kiskorú gyermeke közötti kapcsolat alapjogi kérdéseket is felvet*.

A gyermeki jogok különleges tartalommal rendelkeznek, melyek biztosítása jobban megvalósítható elsősorban a szülők kötelezettségeinek meghatározásával.²⁶ A gyermekek védelme tehát a társadalom, az állam és a család hármában valósul meg, ami fontos alanyi jog. A gyermekkel, illetve a velük kapcsolatos hárompólusú (gyermek – család – állam) jogviszony jelentősége a gyermekvédelemmel (gyermekvédelmi tevékenységgel) összefüggésben jelenik meg a leghatározottabban.

Alkotmányos háttér

A korábbi Alkotmányunk erősebben fogalmazza meg az állam felelősségét, mint az Alaptörvényünk, mert az előbbi azt rögzítette, hogy a „Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges”. Az Alaptörvényből azonban hiányzik az állam és a társadalom felelősségének ily módon való megfogalmazása, ami a gyermeki joggyakorlás egyik sajátja.²⁷ A jogviszony konkrét tartalma az, hogy az állam a jogalkotásban és az intézményrendszer működtetésében megvalósuló kötelezettsége mellett megjelenik egyfajta általános tartalomként az is, hogy a gyermeki jogok érvényesülésének biztosítása elsősorban a szülő, a család feladata.

Az Alaptörvény XV. cikke is tartalmaz a gyermekekre vonatkozó szabályozást, azonban nem kizárólagosan csak a gyermekeket érinti, mert azonos szinten említi a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket, mint védendő személyeket, akiket Magyarország külön intézkedéssel hivatott védeni. Az Alaptörvény XVI. cikke szerint „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. A szülők kötelesek a kiskorú gyermekükről gondoskodni, magában foglalja gyermekük taníttatását is” (XVI. cikk). Több Alkotmánybírósági határozat is született az Alaptörvényben is biztosított gyermeki jogok érvényesülése érdekében.²⁸ Az Alaptörvény „Szabadság és felelősség” fejezetében felsorolt alapvető jogok és kötelezettségek körében több olyan jog is szerepel, melyeket a Gyermekjogi Egyezmény is rögzít. Többek között a 2. cikkben szerepel a diszkrimináció tilalma. A 6. cikkben az élethez való jog, a 13. cikkben a véleménynyilvánítás szabadsága, a 14. cikkben a gondolat-, a lelkiismeret- és a vallásszabadság, a 15. cikkben az egyesülési és a békés gyülekezési jog, a 26. cikkben a szociális biztonsághoz való jog, a 28. cikkben az oktatáshoz való jog. A 37. cikkben a kínzás tilalma, valamint a 40. cikkben a pártatlan, független bírósághoz, jogorvoslathoz való jog és a 40.cikk i. pontjában az ártatlanság vételeme.²⁹

Miután a Magyar Köztársaság Alkotmányát felváltja az Alaptörvény, szükségessé válik a teljes jogrendszer felülvizsgálata, új törvények megalkotása, így az ún. sarkalatos törvények sorában is megjelentek gyermeki jogokra vonatkozó rendelkezések. Itt kell megemlíteni a Családvédelmi törvényt, ahol a gyermeki kötelezettségek megelőzik a törvényben nevesített gyermeki jogokat. Így a tanköteles korú gyermek kötelessége, hogy képességeinek megfelelően eleget tegyen tanulmányi kötelezettségének. A kiskorú gyermek kötelessége, hogy – korának és fejlettségének megfelelően – tartózkodjék az egészségét károsító életmódtól, valamint gondozása és nevelése érdekében szülőjével együttműködjön. Ezeket a kötelezettségeket 1997 óta a Gyermekvédelmi törvény is tartalmazza a gyermeki jogokat követően. Ugyanakkor a Családvédelmi törvény azt is kimondja, hogy az állam – annak érdekében, hogy minden gyermek családban nevelkedhessen fel – támogatja az örökbefogadást, és gyors, méltányos határidőn belüli, a gyermek érdekeit szem előtt tartó örökbefogadási eljárás kialakítására törekszik.

Az Alaptörvény ugyan az államnak igen tág szabályozási lehetőséget ad a gyermekvédelmi rendszer kialakítására, ezt a lehetőséget azonban a *Gyermekjogi Egyezmény tematizálja*, meghatározva a rendszer elveire és elemeire vonatkozó alapvető szabályokat, szabályozásbeli standardokat.

Az európai alapjogi jogvédelem területén az *Európa Tanács, és az Emberi Jogok Európai Bírósága mellett az Európai Unió, valamint az Európai Unió Bírósága* is egyre nagyobb mértékben járul hozzá a gyermekek jogvédelméhez. Az európai gyermekjogi jogvédelem jelentős mértékben támaszkodik a Gyermekjogi Egyezményre is, melynek közvetett hatása abból is érezhető, hogy maguk az EU és ET tagállamok is részes államai az Egyezménynek.

Az *Európai Bíróság* kiterjedt esetjoggal rendelkezik a gyermekek jogvédelme területén, elsősorban az Emberi Jogok Európai Egyezményének³⁰ a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot rögzítő 8. cikkével kapcsolatban. Az utóbbi évtizedben – miután az EU hatásköre és tevékenysége a gyermeki jogok védelmére is kiterjed, és az Európai Unió Alapjogi Chartájában a gyermekek jogaira külön cikk vonatkozik³¹ – az EU Bírósága már számos, a legkülönbözőbb jogterületeket érintő ügyben foglalkozott a gyermekek jogaival és érdekeivel. Az *EU Bírósága* a családjog területére tartozó ügyekben foglalkozott legtöbbször a gyermekek jogaival, ezen belül is leginkább a gyermekek jogellenes elvitelét érintő ügyekben. Yves Bot bírósági főtanácsnoknak a C-403/09.PU ügyben megfogalmazott véleménye szerint: „A bírászkodás lényege, hogy az eljáró bíró határozata meghozatalánál vegye figyelembe az ügy körülményeit, és minden egyéb megfontolás kizárásával állapítsa meg, hogy melyik megoldás biztosítja legjobban a *gyermek érdekeinek védelmét*, azaz melyik biztosít a gyermeknek stabilitást a lehető legjobb környezetben, beleértve a mindkét szülőjével való normális és nyugodt kapcsolat biztosítását.”³²

Az Alaptörvényünk 30. cikkének (1)-(2) bekezdése értelmében az Alapvető Jogok Biztosa alapjogvédelmi tevékenységet lát el. Magyarországon a 2011. évi CXI. törvény 2012. január 1-jei hatályba lépéséig négy országgyűlési biztos működött, és bár az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága Magyarország számára ajánlásban fogalmazta meg az *önálló gyermekjogi biztos* intézményének felállítását, az ebben a formában nem jött létre. A hatályos törvény szerint az *Alapvető Jogok Biztosának* feladata az, hogy az alapvető jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszasságokat vizsgálja vagy kivizsgálta, és azok orvoslása érdekében kezdeményezésekkel éljen. Működésének célja tehát az összes alapvető (alkotmányos) joggal (valamint alkotmányos elvekkel és tilalmakkal) kapcsolatos jogvédelem. Az Alapvető Jogok Biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére.

Az Ombudsman ugyan nem hozhat másokra nézve kötelező döntéseket, de javasolhatja a feltárt visszaállások orvoslását, jogszabályok hatályon kívül helyezését vagy módosítását, valamint szabálysértési vagy fegyelmi eljárások megindítását. Indítványozhatja azt is, hogy az alkotmánybíróság végezze el jogszabályok utólagos alkotmányossági vizsgálatát. A vizsgálatai során számos gyermekvédelmi terület is érintett volt az elmúlt évtizedek során.

A Gyermekvédelmi törvény szerint a gyermeki jogok védelme *minden olyan* természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, törvényes képviselésének biztosításával, ügyeinek intézésével foglalkozik. Külön nevesíti a területi gyermekvédelmi szolgálatok által foglalkoztatott *gyermekvédelmi gyámot*, aki a gyámhatóság kirendelő határozata alapján képviseli a gyermek érdekét, elősegíti jogainak gyakorlását. Fontos a *gyermekjogi képviselő személye* is, aki ellátja a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermekeknek a Gyermekvédelmi törvényben meghatározott jogainak védelmét, és segíti a gyermeket jogai megismerésében és érvényesítésében, kötelességei megismerésében és teljesítésében.

A gyermeki jogok nemzetközi elismerése

A gyermek helyzete iránti nemzetközi jogi érzékenység megjelenése nagyjából egyidős az általános emberi jogok nemzetközi jogi védelme szükségességének felismerésével. Azonban a gyermekek sajátos jogalanyisága, a gyermeki jogok specifikus jellege folytán e jogok elismertetése hosszabb történelmi folyamat eredménye. Az általános gyermeki jogok kiemelése, és a nemzetközi dokumentumokban való általános megfogalmazása az alapjogok történetének legújabb fejleményeihez tartozik, ezért ezt megelőzően a gyermeki jogok egy része az egyes emberjogi egyezményekben jelent meg.

Eglantyne Jebb (1876-1928) a Save the Children nemzetközi gyermekjogi szervezet alapítója, külön szabálygyűjteményt dolgozott ki – a Gyermekek Chartáját, melyet a Népszövetség 1924-ben fogadott el, és a *Genfi Nyilatkozat* néven vált ismertté –, mely tartalmazta a gyermekek jóllétét biztosító alapvető jogokat, azonban 1946-ben elvesztette jogi alapját a Népszövetség felbomlásával. *Janusz Korczak* is kritikusan szemlélte az akkori iskolát és nevelést, úgy látta, a felnőttek kötelességüknek tekintik a gyerekek ellátását, de nem tisztelik őket, mert nem látják bennük az embert. Elsők között hívta fel a figyelmet a gyermeki jogokra, mert a gyermeknek joga van ahhoz, hogy sajátos világát fegyelenbe vegyék.

Az ENSZ égisze alatt született meg az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, amely a házasságból és a házasságon kívül született gyermekek azonos szociális védelemhez való jogát 1948 decemberében fogadta el.³³ Szintén deklarálja a Nyilatkozat a házassághoz, a családalapításhoz, az anyaság és a gyermekkor támogatásához való jogot, kibővítve az emberi jogok klasszikus katalógusát. Az ENSZ közgyűlése december hó 10. napját jelölte ki *az emberi jogok napjának* annak emlékére, hogy 1948-ban ezen a napon fogadták el a fenti Nyilatkozatot.

Az 1959. évi ENSZ Deklaráció 10 pontból áll és megerősítette az alapvető emberi jogok, az emberi méltóság tisztelete mellett, hogy a gyermeknek különleges védelemre és gondoskodásra van szüksége. Ezt követően 1966 decemberében, szintén az ENSZ keretében jött létre a *Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezményokmánya* (Polgári Jogok Egyezségokmánya) 23. és 24. cikke), illetve a *Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezményokmánya* (Gazdasági Jogok Egyezségokmány 10. cikke)³⁴ egyetemes (minden csatlakozó országra kiterjedő), általános dokumentumok, tehát mindenkire, a gyermekekre is vonatkoznak. Kimondják az Egyezségokmányok, hogy a törvény előtt minden személy egyenlő, és a gyermek gondozásáért elsősorban a családja a felelős.

A gyermeki jogok európai elismerése

Szintén általános érvényű, de regionális hatályú (csak Európára vonatkozó) az *Emberi Jogok Európai Egyezménye* (Emberjogi Egyezmény),³⁵ és az *Európai Szociális Karta*. Az Emberjogi Egyezmény számos polgári és politikai emberi jogot garantál, amelyet a nemzeti alkotmányok is tartalmaznak. A jogok között nincsenek kifejezetten a gyermekekre vonatkozóak, de van néhány olyan rendelkezés, amely összefüggésbe hozható a gyermekkorhoz kapcsolódó jogokkal pl. *a magán- és családi élet tiszteletben tartásáról*. Keretjellegű az Emberjogi Egyezmény, a jogok lényegi tartalmát az Emberi Jogok Euróai Bírósága esetjoga tölti ki tartalommal. Nem elhanyagolható eljárásjogi tény, hogy az Emberjogi Egyezmény nem írja elő a nemzeti jog szerinti cselekvőképességet a panasz benyújtásához, így azt a kiskorúak is megtehetik, törvényes képviselőjük engedélye nélkül (is), kérdés, hogy a gyermekek ismerik-e jogaikat és a tudnak-e a Strasbourg Bíróság létezéséről.³⁶

Az öt elemből álló *Karta-csomagnak magát az Európai Szociális Kartát*³⁷ és a hozzá legszorosabban kapcsolódó további nemzetközi jogi-szociálpoliti-

kai dokumentumokat nevezzük, amely gazdasági és szociális jogokat biztosít a gyermekeknek is. Az Európai Szociális Karta fontos jellemzője, hogy a részes államok választhatnak, hogy a dokumentumban szereplő kötelezettségek közül melyik ismerik el kötelezően el magukra nézve, ezért nevezzük ún. étlapkartának. A részes államoknak 1961-ben *legalább 10 jog* biztosítására kell kötelezettséget vállalniuk, azzal, hogy ezen jogok felének az alábbi hét jog közül kell kikerülnie: munkához való jog, szervezetalakítási jog, kollektív alkuhoz való jog, társadalombiztosításhoz való jog, szociális és egészségügyi segítséghez való jog, a család joga a szociális, jogi és gazdasági védelemre, a bevándorló munkások és családjuk joga a védelemre és a segítségre.³⁸ A különféle jegyzőkönyveket követően tehát 1996-ban az Európa Tanács a módosításokkal egységes szerkezetbe foglalta, korszerűsítette és további 8 cikkel egészítette ki az addigi kiegészítésekkel együtt 23 cikkből álló dokumentumot, így elfogadta a Módosított Európai Szociális Kartát. *A dokumentum ma már 31 cikkben sorolja fel a teljesítendő követelményeket, amelyből 16 jogot kell biztosítani azzal, hogy a vállalt cikkekből legalább hatot a legfontosabbnak ítélt kilencből kell választani, tehát az „étlap” jellege megmaradt.*

Napjainkra az EU gyermekjogi *acquis*-ja gazdag és sokrétű, egyre bővülő szabályozást tartalmaz számos rendelet, irányelv és határozat formájában. Meg kell említeni az *Európai Unió Alapvető Jogok Chartáját* is, amely speciálisan egyetlen cikkben (24. cikk) foglalja össze a gyermekek legfontosabb jogait, mintegy megismételve a Gyermekjogi Egyezmény cikkeit. A hatóságok és intézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységének elsődleges szempontja a gyermek legjobb érdeke. A dokumentum deklarálja gyermekek jólétükhöz szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát. Kiemeli a véleménynyilvánítás szabadságát, továbbá azt, hogy a gyermekeket érintő ügyekben véleményüket életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe kell venni. Végül utal a gyermeknek arra a jogára, amely szerint – ha ez érdekeivel nem ellentétes – mindkét szülőjével rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tarthat fenn. A deklarált jogok megsértése esetén a luxemburgi székhelyű Európai Bírósághoz lehet fordulni. Az Európai Bíróság megfelelő módon alkalmazza az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogát.³⁹

A gyermeki jogok speciális területét érinti egy kiemelten fontos egyezmény, az Európa Tanács 2007. október 25-én *Lanzarote-ban aláírt Egyezménye a gyermekek szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás elleni védelméről*, amely egy átfogó egyezmény.⁴⁰ Az Egyezmény célja a gyermekek szexuális kizsákmányolásának és szexuális bántalmazásának a megelőzése,

valamint az ezek elleni harc, a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás gyermekkorú áldozatai jogainak a védelme, továbbá a nemzeti és nemzetközi együttműködés előmozdítása a gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális bántalmazása ellen. Az egyezmény részletesen szabályozza, hogy mely szándékos magatartásokat kell büntetendővé nyilvánítani a részes államoknak.

Szektorális (a jogosultak meghatározott körére – ez esetben a gyermekekre kiterjedő) nemzetközi egyezmény a *Gyermek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény (Gyermekjogi Egyezmény)*, amely egy átfogó gyermekjogi katalógus. Ezt megelőzően az ENSZ Közgyűlésének 1986. december 3-i nyilatkozata szolt a *Gyermekek Védelmére és Jólétére Alkalmazandó Szociális és Jogi Elvekről*. Preambuluma az 1959-es Deklarációra hivatkozva kimondja, hogy a gyermeknek családban, szeretetben, erkölcsi és anyagi biztonságban kell felnőnie. A Nyilatkozat három részre tagolódik: a család és a gyermek jóléte; nevelői felügyelet és az örökbefogadás.

A Gyermekjogi Egyezmény A Gyermekjogi Egyezményről általában

A Gyermekjogi Egyezmény a gyermek jogaira vonatkozó legjelentősebb nemzetközi dokumentum, amely egyetemes és speciálisan a gyermekek jogaival átfogóan foglalkozik. Elfogadása óta *november hó 20. napja a gyermeki jogok nemzetközi napja*. A Gyermekjogi Egyezményt az Egyesült Államok és Dél-Szudán kivételével a világ minden államában ratifikálták, így a gyermekek nemzetközi és európai jogvédelme alapvetően és kiemelten erre az egyezményre épül. A Gyermekjogi Egyezményhez fűzött két *fakultatív jegyzőkönyvet*, nevezetesen a gyermekek fegyveres konfliktusokban való részvételéről szóló, valamint a gyermekkereskedelemről, gyermekprostitúcióról és gyermekpornográfiáról szóló fakultatív jegyzőkönyvet hazánk a 2009. évi CLX. és a CLXI. törvényekkel hirdette ki. A Gyermekjogi Egyezmény új fakultatív jegyzőkönyve, a *gyermekek panasztételi eljárásáról* szól, amely Jegyzőkönyv 2014 áprilisában lépett hatályba, Magyarország még nem írta alá.

Valamennyi részes államnak jelentéstételi kötelezettsége van az egyezmény és a jegyzőkönyvek tekintetében, és ennek keretében az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága vizsgálja és véleményezi az Országjelentéseket, továbbá vizsgálja a Gyermekjogi Egyezmény hatályosulását. Hazánkban a hatodik időszakos jelentést 2018 novemberében kell benyújtania.

A gyermek fogalma (1. cikk)

A Gyermekjogi Egyezmény *három pillére a 3P elve (provision, protection, participation)*, vagyis az ellátás, védelem, részvétel joga. Az ellátás-gondoskodás pillér az ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz, valamint tevékenységekhez való hozzáférés jogát jelenti, melynek hiánya rendszer-abúzust jelent. A védelem pillér jogot jelent védelemre a különféle cselekményektől, viselkedéstől. A részvétel pedig a gyerekeket érintő ügyekben való érdemi részvétel (tájékoztatás, meghallgatás stb.).

A Gyermekjogi Egyezményben szereplő jogokat az alábbiak szerint is lehet csoportosítani:

- *A polgári és politikai jogok* (6–10., 12–17. cikkek). E jogok szabályozásánál a gyermek speciális helyzetét, korát és érettségi fokát veszi figyelembe.
- *A gazdasági, szociális és kulturális jogok* (6., 18., 24., 26–29. és 31. cikkek). E jogok a gyermek speciális igényeit veszik figyelembe.
- *A gyermek speciális védelme a családban, a társadalomban* (11., 19., 32–37., 39–40. cikkek). E cikkek részletes szabályokat tartalmaznak a családban nevelés és a családból kikerülés terén. Fontos kiemelni, hogy gyermekeket meg kell védeni a fizikai és lelki erőszak, testi fenyegetés és fizikai bántalmazás, veszélyeztetés és elhanyagolás valamennyi formájától.
- *Gyermekevédelem a gyermekek speciális csoportjai tekintetében* (20–21., 23., 25. és 30. cikkek). E rendelkezések tartalmazzák az állam beavatkozását a szülői felügyelet gyakorlásába, továbbá az örökbefogadott, a fogyatékos és a kisebbséghez tartozó gyermekekre vonatkozó szabályokat.
- *Gyermekevédelem rendkívüli helyzetekben* (22. 38. cikkek). A fegyveres konfliktus során szükséges védelemről és menekült gyermekek helyzetéről szólnak e cikkek⁴¹.

A Gyermekjogi Egyezmény alapelvei

A Gyermekjogi Egyezmény alábbi cikkei jelentik az alapelveket, nevezetesen: 1. cikk – gyermek fogalmának meghatározása; 2. cikk – a hátrányos megkülönböztetés tilalma; 3. cikk – a gyermek legfőbb érdeke; 6. cikk – az élethez, életben maradáshoz való jog, valamint a 12. cikk – a gyermek meghallgatása, véleményének tisztelete. Alapelveknek azok az általános rendelkezések tekinthetők, amelyek minden rendelkezést áthatnak, amelyeket minden egyes rendelkezés alkalmazásakor figyelembe kell venni, és amelyek vitás esetekben eligazítást nyújthatnak, mert az alapelveknek jogértelmezési és hízagpótló funkciója is van.⁴²

A Gyermekjogi Egyezmény a gyermek jogainak szabályozásánál a gyermek autonóm személyiségének elismeréséből indul ki, és ennek megfelelően szabályozza az őt megillető jogok körét, valamint e jogok érvényesítésének garanciáit. E szerint *a gyermek az a személy, aki 18. életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri*⁴³

Az 1. cikk nem határozza meg a kezdeti időpontot, vagyis azt, hogy a fogamzástól vagy a születéstől kezdve tekintendő-e valaki gyermeknek, azaz embernek. Mindennek leginkább az élethez való joggal kapcsolatban lehet jelentősége, ugyanis az egyezmény számos rendelkezése nehezen lenne alkalmazható a meg nem született gyermekre. Azonban az egyezmény preambulum, utalva a Gyermek Jogairól szóló 1959.évi *Nyilatkozatra*, megállapítja, hogy a gyermeknek különös védelemre van joga születése előtt és után egyaránt. A Gyermekjogi Egyezmény tehát nem foglal állást az abortusz kérdésében, amely állásfoglalás bármely megoldás (engedélyezés vagy tilalom) mellett az országok bizonyos köre számára elfogadhatatlanná tette volna a Gyermekjogi Egyezmény.⁴⁴

A korhatárok tekintetében az alábbi cikkekben történik konkrét hivatkozás: Az *alapfokú oktatás* kötelezővé tételére vonatkozó követelmény is alsó korhatárt ír elő (28. cikk). A *18 éven aluliakat* nem lehet halálbüntetéssel, vagy a szabadságra helyezés lehetőségét kizáró, életfogytiglan tartó szabadságvesztéssel sújtani (37. cikk). A *15 éven aluliak* nem sorozhatók be a fegyveres erőkhöz és nem vehetnek közvetlenül részt az ellenségeskedésekben (38. cikk). Az államoknak *alsó korhatárt kell* megállapítaniuk: az alkalmaztatás (32. cikk) és a büntetőjogi felelősség (40. cikk) esetében is.

Hátrányos megkülönböztetés tilalma (2. cikk)

A diszkrimináció tilalma számos nemzetközi egyezmény rendelkezéséhez hasonlóan elsősorban a Gyermekjogi Egyezményben biztosított *jogok gyakorlásával, érvényesítésével kapcsolatos* hátrányos megkülönböztetés tilalmát jelenti. Így a részes államok biztosítják a jogokat a gyermeknek vagy szüleinek, vagy törvényes képviselőjének faji hovatartozása, bőrszíne, neme, anyanyelve, vallása, politikai vagy más véleménye, nemzeti, nemzetiségi vagy társadalmi

származása, vagyoni helyzete, cselekvőképtelensége, születési vagy egyéb helyzete szerinti különbségtétel nélkül.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága számos Átfogó Kommentárral segíti a Gyermekjogi Egyezmény alkalmazását, *illetve az egyes cikkek tartalmának értelmezését*. Az 1. Átfogó Kommentár szerint nyílt vagy rejtett megkülönböztetés sérti a gyermek emberi méltóságát és alááshatja, sőt meg is akadályozhatja az oktatási lehetőségek kihasználását. Az 5. Átfogó Kommentár szerint a hátrányos megkülönböztetés leküzdéséhez változtatni kell a jogszabályokon, a közigazgatáson és a források elosztásán, valamint a hozzáállás, szemlélet megváltoztatása érdekében tanárképzésekre, oktatásra is szükség van. S végül a 7. Átfogó Kommentár értelmében a megkülönböztetés a durva bánásmódban és az indokolatlan – például kizsákmányoló vagy visszaélést jelentő – elvárásokban is megnyilvánulhat.

A gyermek legfőbb érdeke (3. cikk)

A gyermek legfőbb érdekének elve először az 1959. évi Gyermekjogi Nyilatkozatban jelent meg. A Gyermekjogi Egyezmény szerint a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben elsősorban a gyermek „mindenek felett álló érdekét” veszik figyelembe. Kötelesek alkalmazni a legfőbb érdek elvét oly módon, hogy döntéseiknek és intézkedéseiknek a gyermekek jogait és érdekeit érintő jelen vagy jövőbeni hatását szisztematikusan számításba veszik.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága kommentárt fogadott el 2013-ban a gyermek legfőbb (mindenekfelett álló) érdekének figyelembe vételéről. A Bizottság kiemeli a 14. számú Átfogó Kommentárjában, *hogy a gyermek legfőbb érdeke három elemből áll. Egyrészt alanyi jog, a gyermek azon joga, hogy eltérő érdekek esetében az ő legfőbb érdekét elsődleges szempontként értékeljék és vegyék figyelembe egy kérdéses ügyre vonatkozó döntés meghozatalakor, és annak biztosítéka, hogy ezt a jogot, a gyermeket, vagy gyermekek csoportját vagy általában a gyermekeket érintő döntés meghozatalakor érvényesíteni is fogják*. Ez a jog tehát a részes államokra vonatkozó kötelezettséget tartalmaz, amely közvetlenül alkalmazandó és a bíróságon is számon kérhető. *Másodszor alapvető, értelmező jogi elv*, ugyanis, ha egy jogi rendelkezés többféleképpen is értelmezhető, azt az értelmezést kell kiválasztani, amely a legeredményesebben szolgálja a gyermek legfőbb érdekét.

Harmadszor eljárási szabály is. Amikor egy adott gyermeket, vagy gyermekeket érintő döntést kell hozni, a döntéshozatali folyamat során értékelni kell a döntésnek az érintett gyermekre vagy gyermekekre gyakorolt lehetséges (pozitív vagy negatív) hatását. A gyermek legfőbb érdekének értékeléséhez és meghatározásához eljárási garanciák kellenek. Ezenfelül, egy adott döntés indokolásának tartalmaznia kell, hogy a gyermek jogait egyértelműen figyelembe vették. Ebben a tekintetben a részes államoknak ki kell fejteniük, hogy a döntés során miként tartották tiszteletben a gyermek jogát, azaz mit tekintettek a gyermek legfőbb érdekének; milyen kritériumok alapján; és hogyan vetették össze a gyermek érdekeit más szempontokkal, legyenek azok szélesebb körű szakpolitikai kérdések vagy egyéni esetek.⁴⁵

A Gyermekjogi Egyezmény alábbi cikkeit kell kiemelni konkrét hivatkozással a figyelemmel:

- *Szülői felelősség*: „cselekedeteikben mindenekelőtt a gyermek legfőbb érdekének kell vezetnie”. (18. cikk)
- *Családi környezettől való megfosztás*: „aki saját érdekében nem hagyható meg e környezetben”, különleges védelemre és segítségre jogosult. (20. cikk)
- *Szülőktől való elválasztás, kapcsolattartás*: személyes kapcsolatot és közvetlen érintkezést tarthasson fenn mindkét szülőjével, „kivéve, ha ez a gyermek legfőbb érdekével ellenkezik”. (9. cikk)
- *Örökbefogadás*: biztosítaniuk kell, hogy „a gyermek legfőbb érdekei érvényesüljenek”. (21. cikk)
- *Gyermekeket érintő büntetőügyek bírósági meghallgatásai*: szülők vagy törvényes képviselők jelenléte kívánatos, hacsak „ez nem mutatkozik ellentétnek a gyermek legfőbb érdekével”. (40. cikk)

Élethez, életben maradáshoz és a fejlődéshez fűződő jog (6.cikk)

A részes államok elismerik, hogy minden gyermeknek veleszületett joga van az életre, továbbá a lehetséges legnagyobb mértékben biztosítják a gyermek az életben maradását és fejlődését.

A veleszületett jog az élethez nem értelmezhető megszorító módon, és a jog védelme is pozitív lépéseket igényel az államok részéről (pl. csecsemőhalandóság csökkentése, várható élettartam növelése, fellépés az alultápláltság és a járványok ellen). Ez a cikk a fejlődés minden vonatkozását magában foglalja, és azt, hogy a fiatal gyermekek egészsége és pszichoszociális jólléte sok

tekintetben egymástól függ. Mindkettőt veszélyeztethetik a nem megfelelő életkörülmények, az elhanyagolás, az érzéketlen bánásmód vagy a bántalmazás és a személyiség kiteljesedésének korlátozott lehetősége.

Ehhez a joghoz szorosan kapcsolódik a Gyermekjogi Egyezmény 19. cikkében rögzített, az erőszak minden formájától való védelemhez fűződő gyermeki jog, amely hangsúlyozza a gyermekek egyenlő emberi jogait, méltóságuk, fizikai és személyes épségük tiszteletben tartását. Alapvetően az élethez és a legnagyobb túlélési és fejlődési esélyhez való joghoz kapcsolódik, amelyet a Gyermekjogi Egyezmény 6. cikke garانتál. A Gyermekjogi Egyezmény 28. cikkének megfelelően az iskolákban is csak olyan bánásmód megengedett, ami nem sérti a gyermekek emberi méltóságát. A gyermekeket érő erőszak, testi fenyegetés gyakran válik embertelenné, vagy megalázóvá, és mindig megsérti a gyermek testi integritását és emberi méltóságát. A zéró-tolerancia elve azt jelenti, hogy a gyermekekkel szembeni erőszak semmilyen formája nem indokolható, a gyermekekkel szembeni erőszak minden esetben megelőzhető.

Sok jogrendszerben nincs pontos meghatározás arra vonatkozóan, milyen eset minősül *gyermekbántalmazásnak, elhanyagolásnak*, a szakemberek között is vita van e tekintetben. A WHO⁴⁶ definícióját tartjuk elfogadhatónak: „A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmódot, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját. Minden forma a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.” A gyermek bántalmazása és/vagy elhanyagolása (rossz bánásmód) lehet fizikai, érzelmi, szexuális és egyéb jellegű, és megvalósulhat aktív (cselekvő) és passzív (elhanyagoló) magatartással, a gyermeket rossz bánásmód érheti családon belül, illetve családon kívül.

A Gyermekjogi Egyezmény fenti – 19. és 28. cikkek – rendelkezéseinek megfelelően, a tagállamoknak meg kell tenniük minden szükséges lépést, hogy a gyermekekkel szembeni erőszak valamennyi formája tiltott legyen. Minderre figyelemmel *védelmi intézkedéseket kell* tenni a rossz bánásmód felismerésére, bejelentésére, a jelentés illetékes helyre történő juttatására, vizsgálatra és hatósági/bíróági eljárásra, kezelésre és az esetek figyelemmel kísérésére.

A gyermek véleményének tiszteletben tartása- részvétel (12. cikk)

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága leszögezte, hogy a 12. cikk alapvető fontosságú általános alapelv, amely érinti a Gyermekjogi Egyezmény valamennyi cikkének végrehajtását, tehát általános alapelv.

A gyermeket aktív jogalanynak kell tekinteni, ezért a részes államok az ítélőképesége birtokában lévő gyermek⁴⁷ számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érintő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, illetve véleményét figyelemmel korára és érettségi fokára kellően tekintetbe vegyék.

Lehetőséget kell adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírósági vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetve arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.

Hazánkban az eljáró bíróság, gyámhatóság dönti, el mikor tekinti a gyermeket ítélőképesége birtokában lévőnek és, hogy őt közvetlenül vagy közvetetten hallgatja-e meg. Mérlegelési jogkörébe tartozik továbbá a meghallgatott gyermek véleményének figyelembe vétele is.

A Gyermekjogi Egyezmény 12. cikke a gyermek szabad önkifejezéshez való jogával (13. cikk), a gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság jogával (14. cikk) és az egyesülés jogával (15. cikk) együtt mind a *gyermek alapvető emberi jogokkal, saját nézeteikkel és érzésekkel rendelkező egyéni státuszát erősíti meg.*

A gyermeki jogok szabályozása a gyermekvédelem területén

Az alapjogok hagyományosan az állam és a polgár alapvető, legfontosabb viszonyait szabályozzák, és érvényesülésüket garanciák övezik. Mára már azonban a polgárok egymáshoz való legfontosabb viszonyai is alapjogi védelem alatt állnak az állammal szemben nyújtandó védelem mellett, ezért az alapjogok nemcsak az alkotmányban jelennek meg, hanem az egyes jogágakban is. A gyermeki jogok mint speciális állampolgári alapjogok a jogrendszer egészét átfogják.

A gyermekeknek nyújtott szolgáltatások ideáltípusait a legátfogóbb módon Fox Harding dolgozta ki 1997-ben, aki négy különböző értékrendet képviselő modellt különített el az *állam és a család viszonyában*: laissez-faire; állami paternalizmus; vér szerinti családot védelmező, valamint a gyermekek jogait védő modelleket.⁴⁸ Az egyes európai államok gyermekvédelmi rendszereire elsősorban a gyermekjogi megközelítés a jellemző más elemek megléte mellett,

mert a Gyermekjogi Egyezmény az eltérő jogrendszerekhez és kultúrákhoz igazodva rögzíti a gyermekekre irányuló alapvető elveket és értékeket. Azokat az alapvető jogokat fejezi ki, melyekkel a gyermekeknek – megkülönböztetés nélkül – rendelkezniük kell. Ezzel változtatta meg a gyermek, mint fogalom értelmezését, és elősegítette, hogy a *gyermeket a társadalmak értékékként kezeljék*, odafigyeljenek arra, hogy miként bánnak velük, miként értékelik a szükségleteiket, készségeiket és képességeiket. A gyermekek jólléte akkor kerül veszélybe, ha a szükségleteik kielégítése elégtelen, és jogaik nem érvényesülhetnek megfelelően.⁴⁹

Hazánkban tehát alapvetően *három formában valósul meg a gyermekek jogainak szabályozása*, egyrészt a minden emberre érvényes jogok megerősítése a gyermekekre vonatkozóan, elsősorban az alkotmányon belül; másrészt a kizárólag vagy főleg gyermekekre vonatkozó jogok, döntően a Gyermekvédelmi törvényben, valamint a Ptk. Családjogi Könyvében, harmadrészt bizonyos területeken a gyermekek tekintetében speciális szabályozás található, mint pl. Büntető Törvénykönyvben, Szabálysértési törvényben stb.

Hazánkban a gyermeki jogok legszélesebb katalógusát „A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról” szóló törvény⁵⁰ tartalmazza, amely törvényt az Országgyűlés a Gyermekjogi Egyezményben, és az Alkotmányban deklarált gyermeki jogok érvényre juttatása érdekében alkotta és fogadta el. Hazánk ezzel teremtette meg a Gyermekjogi Egyezményben megjelenő gyermeki szociális jogok törvényi garanciáit. Ennek megfelelően a Gyermekvédelmi törvény *a gyermek mindenekfelett álló, vagyis legfőbb érdekében biztosítja a gyermek saját családjában való nevelkedésének jogát* (18. cikk); a gyermek különleges védelmét a bántalmazás és elhanyagolás ellen (19. cikk), valamint a gyermeket megillető helyettesítő védelmet és a gyermek elhelyezésének időszakos felülvizsgálatát (20. cikk).⁵¹

A Gyermekvédelmi törvény deklarálja egy részről azokat a jogokat, amelyek minden gyermeket megilletnek, illetve azokat a jogokat is, amelyek a gyermekvédelmi rendszerbe bekerülő gyerekekre vonatkoznak, összhangban a Ptk. Családjogi Könyvében foglalt előírásokkal.

A Gyermekvédelmi törvény egyes rendelkezéseiben az alábbi gyermeki jogok érvényesülését segíti elő *a családban élő gyermekek számára*: segítség *a családban nevelkedéshez*; hátrányos és halmozottan hátrányos gyermek esélyeinek növelése; fogyatékos gyermekek különleges ellátása; bántalmazással és elhanyagolással szembeni védelem (testi fenyegetés tilalma) – egységes elvek és módszertan alkalmazásával,⁵² a megfelelő műsorokhoz való jog. *A szülőktől való kivételes*, és csak törvényi okok (kizárólagos anyagi ok tilalma) alapján

történő elválasztás; a 12 év alatti gyermek helyettesítő védelme helyettes vagy nevelőszülőnél (befogadó szülőnél); származás megismeréséhez fűződő jog (Ptk. Családjogi Könyve); a gyermek meghallgatása és véleménynyilvánítása; panasz eljárás kezdeményezése.

A Gyermekvédelmi törvény egyes rendelkezéseiben az alábbi gyermeki jogok érvényesülését segíti elő a nevelésbe vett, vagyis *a családból kiemelt gyermekek számára*: állandóság, érzelmi biztonság *a teljes körű ellátásban*; gyermekével, testvérével való együttes elhelyezése; felzárkóztató és tehetségfejlesztő gondozás; szabad hit és vallásoktatás; vélemény-nyilvánítás; gyermekönkormányzat létrehozása. Fontos a családi környezetbe való visszatéréshez nyújtott támogatás; a személyes kapcsolatok ápolása és a személyes tulajdon szokásos tárgyaihoz fűződő jog, és végül az utógondozás biztosítása (szociális munka és segítség). Kiemelt figyelmet szentel a Gyermekvédelmi törvény *a speciális szükségletű gyermekek⁵³ fokozott védelme érdekében a megfelelő* korrekció és a terápia személyre szabott biztosítására, illetve személyes szabadságnak csak feltétlenül indokolt esetben és mértékben történő korlátozására.

Záró gondolatok

A gyermekek szociális státusza, valamint a társadalmi és jogi normák sokkal lassabban változnak, mint a politikai és gazdasági rendszerek. Mára már azonban evidencia, hogy a gyermeki jogok elválaszthatatlanok az emberi jogoktól. Gyermekjogi előírásokat és elveket alkalmazunk az egyes gyermekvédelmi, oktatási, egészségügyi stb. tevékenységek, politikák és programok irányításához, megvalósításához, különös tekintettel a gyermekek legfőbb érdekének figyelembevételére, és arra a jogára, hogy a gyermekeket szüleik támogassák jogaik gyakorlásában.

Alapelvként kell kezelnünk, hogy a gyermek családban történő nevelkedését segítő ellátásokat a gyermek és családja helyzetéhez, *szükségleteihez* igazodóan kell nyújtani. A rászoruló gyermek gondozásához komplex, célzott, differenciált ellátást kell biztosítani, mert *bár minden gyermek egyenlő, de nem egyforma*.

Véleményem szerint meg kell teremtenünk a gyermekjogok kultúráját, hiszen mások jogainak tiszteletben tartása a bennünket megillető jogok megismerésével kezdődik. A jogok ismerete elvezet a felelősségvállaláshoz, a szabályok betartásához.

Jegyzetek

- 1 <http://hirmagazin.sulinet.hu/hu/pedagogia/a-szellemi-etterem-ellen-key-pedagogiaja> (2018. március 24.)
- 2 RÓZSÁS Eszter: A gyermekjogok tartalma, érvényesülése és védelme. Doktori (PhD) értekezés Pécs, 2008. 21. o.
- 3 KISS Barnabás: Emberi jogok –Alapjogok általános kérdései <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=48277> (2018. március 24.)
- 4 Az emberi jogokat (alapjogokat) meg kell különböztetni az ún. állampolgári jogoktól. Amíg ugyanis az alapvető jogok az állam területén tartózkodó minden egyént megilletnek, addig az állampolgári jogokat csak az adott állam állampolgárai élvezhetik.
- 5 HALMAI Gábor- TÓTH Gábor Attila (szerk.): Emberi Jogok. Osiris Könyvkiadó 2008. 81.o.
- 6 HALMAI- TÓTH im. 86.o.
- 7 ÁDÁM Antal: Az értékek pluralitása és versengése. In: Jog-Értékek-Erkölcs. (Acta Humana Studiosorum) Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány, Budapest, 2006. 58.o.
- 8 POZSÁR- SZENTMIKLÓSY Zoltán- SOMODY Bernadette: Alkotmányos Alapok. HVG-ORAC, 2015.167.o.
- 9 Alkotmányos jognak nevezhető minden, az alkotmányon alapuló alanyi jog, így azok is, amelyek nem az emberi jogok alkotmányban történt megfogalmazásai.
- 10 KISS im. 5.o. <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=48277> (2018.március 24.)
- 11 DR. HORVÁTH Vera Judit: A gyermekjogok, mint alapjogok nemzetközi kitekintéssel. Szombathely, 2017. www.jogiforum.hu
- 12 Az emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva – a klasszikus megfogalmazás szerint – az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljes szabályozás alá vonhatók, nincs „érinthetetlen” lényegük. [64/1991. (XII. 17.) AB hat.]
- 13 6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998.
- 14 BALOGH Zsolt, HAJAS Barnabás, SCHANDA Balázs: Alapjogok és alapvető kötelezettségek fogalma és értelmezése. NKE. 2014. 9-10.oldal.
- 15 KISS Barnabás: Az alapjogok korlátozása az Európai Unió nemzeti alkotmányaiban. Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, 2010. 455-465.o.
- 16 ÁDÁM im. 60.o.
- 17 BALOGH Zsolt: Alapjogok korlátozása az új alkotmányban. Pázmány Law Working Papers 2011/19. 10. o.
- 18 ÁDÁM im 54.o.
- 19 RÓZSÁS im, 4.o.
- 20 KATONA Tamás -KATONÁNÉ PEHR Erika: A gyermekvédelem társadalompolitikai és jogi összefüggései. Ünnepi tanulmányok Szabó Imre 65. születésnapjára, Iurisperitus Kiadó Szeged, 2016. 287.o.
- 21 Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt ENSZ Egyezmény (Gyermekjogi Egyezmény), amit hazánk az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdetett ki.
- 22 LÁBADY Tamás: A magyar magánjog (polgári jog) általános rész. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs 2002. 248.o.
- 23 Polgári Törvénykönyvről szóló 2013.évi V. törvény
- 24 CHRONOWSKI Nóra, DRINÓCZI Timea, PETRÉTEI József, TILK Péter, ZELLER Judit: Magyar alkotmányjog III. Alapjogok. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs 2007. 24-26.o.
- 25 21/1996. (V. 17.) AB hat.
- 26 FILÓ Erika – KATONÁNÉ PEHR Erika: Gyermeki jogok, gyermekvédelem. Budapest, HVG-ORAC, 2009. 76.o.
- 27 ZSIROS Annamária: A gyermek, mint az alapjogok alanya. In. STIPTA István (szerk.): Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium. Miskolc, Gazdász-Elasztik Kft., 2013.583 – 597. o.
- 28 39/2007. (VI. 20.) AB hat., 43/2012. (XII. 20.) AB hat., 14/2014. (V. 13.) AB hat. stb.
- 29 FILÓ Erika – KATONÁNÉ PEHR Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem. Budapest, HVG-ORAC, 2015. 22. o.
- 30 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről
- 31 Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2007/C 303/01) 24. cikk.
- 32 <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62009CP0403&lang1=en&lang2=HU&type=TXT&ancre> (2018. március 24.)
- 33 Kihirdette a 1956.évi I. törvény
- 34 Kihirdette az 1976. évi 8. illetve 9. törvényerejű rendelet
- 35 Kihirdette az 1993.évi XXXI. törvény
- 36 Rózsás im. 27. o.
- 37 Kihirdette az 1999. évi C. törvény
- 38 Halmai-Tóth im. 164-165. o.
- 39 HORVÁTH im. 53-57 o.
- 40 Kihirdette a 2015.évi XCII. törvény
- 41 FILÓ-PEHR im. 2015. 25.o.

- 42 KATONÁNÉ PEHR Erika: „Általános rendelkezések” in: Mattenheim Gréta (szerk.) Kommentár a gyermekvédelmi törvényhez. Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 27
- 43 Vö. 2013. évi V. törvény Ptk. 2:10. § (kiskorúság); Gytv. 5.§ a gyermek és fiatal felnőtt fogalma; 2012. évi C. törvény Btk. 15.§.
- 44 WELLER Mónika: A gyermek jogai a nemzetközi egyezmények alapján. ELTE-ÁJK Jogi tanulmányok 1/1. Budapest, 1995. 298- 300. oldal
- 45 FILÓ-PEHR im. 2015. 35.o.
- 46 Az ENSZ Egészségügyi Világszervezete
- 47 Ítéloképessége birtokában lévő gyermek az a kiskorú, aki életkorának és értelmi, érzelmi fejlettségének megfelelően képes – meghallgatása során – az őt érintő tények és döntések lényegi tartalmát megérteni, várható következményeit belátni.
- 48 RÁCZ Andrea: A gyermeki jogok érvényesítésének gyermekvédelmi példái. *KAPOCS* 2015/1. 2.o.
- 49 GYURKÓ Szilvia – NÉMETH Barbara: Te hogy vagy? Az UNICEF Magyar Bizottság Gyermekjóléti jelentése. UNICEF Magyar Bizottság, Budapest, 2013. 5.-6.
- 50 Kihirdette az 1997.évi XXXI. törvény
- 51 A helyettesítő védelem esetén a 12. év alatti gyermeket főszabály szerint befogadó szülőnél (helyettes szülő, nevelőszülő) kell elhelyezni. Helyzete felülvizsgálatának az első két évben félévente, három év után évente, de a 9 év feletti gyermek esetén három év után kétfévente meg kell történnie.
- 52 Az EMMI Módszertani Útmutatója – A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:nc9pkLbF6-MJ:www.macsgyoe.hu/szakmai_informaciok/szakmai_hirek/2017-08-22/frissultek_a_hivatalos_szabalyozo_dokumentumok.html+&cd=5&hl=hu&ct=clnk&gl=hu (2018. március 24.)
- 53 Speciális szükségletű gyermekek: a súlyos pszichés tüneteket mutató, a súlyos disz-szociális tüneteket mutató, a pszichoaktív szert használó és a kettős szükségletű – különleges és speciális ellátás együtt – gyermekek.

*„Ha összejövünk, az a kezdet; ha összetartunk, az a haladás;
ha összefogunk, az a siker.”*

Henry Ford

DR. LAZÁRY GYÖRGYNÉ

Barnahus – a hazai gyermekvédelem új orientációja

*„Think globally, act locally” – globális gondolkodás,
helyi cselekvés*

TUDTA?

1958-ban dr. Henry Kempe gyermekorvos az Amerikai Egyesült Államokban, Denverben különböző tudományágakat képviselő szakemberekből álló csapatot hívott össze azzal a céllal, hogy forradalmian új megoldásokat találjanak a gyermekbántalmazás kérdésének kezelésére. Később megjelentettek egy tanulmányt *Bántalmazott gyermek szindróma* címmel, amely kulcsszerepet játszott a kiskorúakkal szemben elkövetett bántalmazás előfordulásának és hatásainak megállapításában és felismerésében.

1977-ben Kempe megalapította az ISPCAN* nevű nemzetközi szervezetet, létrehozva ezáltal egy multidiszciplináris platformot azoknak a szakembereknek a részvételével, akik elkötelezték magukat a gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának, kizsákmányolásának megelőzése és kezelése mellett.

* International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect = Nemzetközi Társaság a Gyermekek Ellen Elkövetett Bántalmazás és Elhanyagolás Megelőzésére (www.ispcan.org)

1998: a definíció

1998-ban a Nemzeti Tankönyvkiadó megjelentette Dr. Ranschburg Jenő *Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban* című hiánypótló művét, melyben a szerző így definiálja az **abúzus** szót: „A pszichológiában az abúzus szó egyik jelentése az úgynevezett megrontás és a magyar nyelvben gyermekrontás, elsősorban szexuális bűncselekmények jelölésére szolgál.”

A szerző 1998-ban abúzusként, vagyis a gyermek durva, kegyetlen bántalmazásaként a következőket sorolja fel:

- fizikai bántalmazás,
- a gyermek érzelmi gyötrése egészen az emocionális szadizmusig,
- a gyermek éheztetése,
- kegyetlenkedés.

Szexuális abúzusról viszont egyetlen szó sem esik 1998-ban, ebben a pszichológusok szemléletformálását is meghatározó könyvben. Viszont említi, hogy néhány fejlett külföldi országban állami intézmények jöttek létre az abúzusok megelőzé-

sére, de nem említ olyan intézményt, amely az abuzált gyermekekkel foglalkozna. Említi viszont, hogy Magyarországon a '90-es évek elején történt kísérlet egy olyan úgynevezett gyermekcentrum, valamint a hozzátartozó szakemberképzés megvalósítására, melynek fő feladata az abúzusok megelőzése, illetve az abúzusba torkolló szülő-gyermek kapcsolatok korrekciója lett volna, de ez a kísérlet hová hullt. Ranschburg professzor utolsó mondata a könyvében említésre méltó: „**Én azonban töretlenül remélem, hogy megérem még, hogy egy hasonló intézmény Magyarországon is létrejön...**” Sajnos a professzor úr nem érte meg az úgynevezett hasonló intézményt, azaz a Barnahus szombathelyi, 2016. november 14-i felavatását. Reméljük, fentről helyeslően és örömmel bólogat.

2016: a kapuk kinyílnak

Az elmúlt időszak működési tapasztalatai azt igazolják, hogy rendkívül nagy az érdeklődés a tevékenységünk iránt. A sajtóban megjelent pozitív beszámolóknak is köszönhetően rendőrségek, gyámhivatalok és magánszemélyek szívesen igénybe vennék a szolgáltatásainkat. Jelenleg a rendelkezésünkre álló infrastruktúra és szakember-kapacitás azonban kizárólag a TEGYESZ Befogadó Csoportjában megforduló gyermekekkel való foglalkozást teszi lehetővé.

A bántalmazott és szexuálisan abuzált gyermekek nyomozati, igazságszolgáltatási orvosi vizsgálatát és krízis intervenciók terápiaját szolgáló izlandi Barnahus-modell magyarországi bevezetésének első lépéseként 2016. november 14-én megnyílt Közép-Kelet Európa és Magyarország első Barnahus intézménye. Civil kezdeményezésre, Szombathely MJV önkormányzata támogatásával, magánszemélyek adományából, a Vas Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat /TEGYESZ/ épületében és működtetésében.

2017: a pilot program elindul

A Barnahus pilot programunkat 2017 januárjában indítottuk el. Pilot, azaz egy kísérleti vállalkozás a már több mint 50 európai országban alkalmazott Barnahus-módszer magyarországi alkalmazására.

A pilot program elindulását megelőzte az az edukációs és érzékenyítő tréning-sorozat, melynek során:

- Vas megyében közel 300,
- Budapesten 113,

- Tatabányán 112,
- Győrben 110,
- Sokorópátkán 78 gyermekvédelmi szakembert,
- Szegeden 98,
- a Bírói Akadémián pedig 80 ügyészt és bírót,
- továbbá Vas megye összes gyámhivatali dolgozóját és házi gyermekorvosát képeztünk ki és ismertettük meg velük a XXI. századi elvárásoknak eleget tevő, és a 2013 óta indult gyermekbarát igazságszolgáltatás továbbfejlesztett változatának is megfelelő Barnahus-modellt.

Az eddigi munkánk eredménye, hogy polgármesteri és képviselői támogatásokból létrehoztuk, és november 28-án felavattuk a Barnahus-módszer 4. pillérét, a terápiás szobát, melynek célja, hogy a bántalmazott gyermek kihallgatása után rögtön (mielőbb) megkezdődjön a gyermek terápiás kezelése – a súlyosan traumatizált lelkének meggyógyítása. Pályázati úton elnyert pénzüsszegekből tudjuk alkalmazni és finanszírozni a terapeutáinkat, akik jelenleg 6 szexuálisan abuzált, 14 év alatti gyermekkel foglalkoznak.

A pilot program elmúlt 16 hónapjában szexuális bántalmazás gyanújával 11 fő különleges bánásmódot igénylő, 14 év alatti gyermek törvényszéki interjúját, igazságügyi pszichológiai szakértői véleményezését, továbbá 14 olyan felnőtt krízis intervencióját végeztük a Barnahusban, akik gyermekkorában szexuális abúzus történt.

A Barnahusba eddig összesen hat megyéből érkezett népes szakemberi küldöttség azzal a szándékkal, hogy megyéjükben is bevezessék a közeljövőben az izlandi modellt. Jelenleg a stáb aktívan közreműködik további három magyarországi Barnahus-intézmény kialakításában.

Ezenfelül munkánk iránt aktívan érdeklődik a tudományos élet is. Az ELTE joghallgatóinak tudományos diákkörében egy év alatt szakdolgozati és doktori értekezések témájává vált a Barnahus, illetve a Nemzeti Közszerológiai Egyetem doktori hallgatói is már elkezdtek dolgozni a Barnahus-modell interdiszciplináris tudományterületeivel.

2018: a szombathelyi Barnahus nemzeti tudásközponttá válik

Az EMMI szociálpolitikáért felelős helyettes államtitkárának jóváhagyásával a szombathelyi Barnahus 2018. február 1-jétől nemzeti tudásközpontként is tevékenykedik, ellátva többek között a további, létrejövő Barnahus-intézmények szakmai felügyeletét, a szakemberek képzését, szupervízióját és a minőségbiztosítási feladatokat, valamint felel az egységes kommunikáció kialakításáért és fenntartásáért.

Sikeres projektjeink

A Barnahus-stáb vezetője 2015-2017 között meghívásra részt vett a Balti Gyermektanács és az Európa Tanács által meghirdetett **PROMISE I. nemzetközi projektben**, ahol lehetősége volt az európai Barnahus-modell jó gyakorlatainak megismerésére és a szakmai kapcsolatok kiépítésére a nemzetközi gyermekvédelmi szakemberekkel. A projekt zárórendezvénye volt a 2017 májusában tartott brüsszeli konferencia, ahol hivatalosan is életre hívták az Európai Barnahus Mozgalmat – melynek a szombathelyi Barnahus is aktív szereplője.

Ezt követően a szombathelyi Barnahus pilot program meghívást kapott a **PROMISE II. projektbe** is, amely jelenleg is fut. A tender kétéves időtartama alatt a résztvevő pilot országok a már Barnahus-modellt alkalmazó partnerországok szakembereit, hogy segítsenek a helyi stábok kiképzésében.

A PROMISE II. projekt tervezett programjai:

- 2018. május 10.: workshop ügyészeknek, az reykjavíki államügyész, Margret Unnur Rögnvaldsdottir részvételével
- 2018. november 16.: kerekasztalbeszélgetés a linköpingi Barnahus Kompetencia Központ vezetőjével

- 2018. november 17.: nemzetközi gyermekvédelmi konferencia Szombathelyen
- 2019. március 25-29.: országos Barnahus-képzés izlandi és norvég szakemberek közreműködésével
- 2019. május 6-8.: országos Barnahus-képzés holland és izlandi szakemberek vezetésével
- 2019. május 9.: workshop bíróknak, a reykjavíki Barnahus főbírójának részvételével
- 2019. május 10.: nemzetközi gyermekvédelmi konferencia Szombathelyen
- 2019. november 14.: kerekasztalbeszélgetés Bragi Gudbrandsson, a Barnahus-modell kitalálójának vezetésével a már kiképzett Barnahus-szakemberek részére
- 2019. november 15.: nemzetközi gyermekvédelmi konferencia Szombathelyen, amely egyben a PROMISE II. projektzáró eseménye is

2017-ben sikeresen pályáztunk a **Nemzeti Bűnmegelőzési Tanácshoz**, és az egyéves projektünkben 2017-2018-ban többek között:

- Egy-egy napos képzések keretében érzékenyítettük a szombathelyi szociális szférában dolgozó összes munkatársat, a rendőrségek áldozatvédelmi referenseit és a TEGYESZ nevelőszülői hálózatát.
- Közel 100 gyermek tekintette meg a Nézőművészeti Színház *Semmit, soha* című előadását, amely egy 16 éves szexuálisan abuzált lány történetéről szól. Az előadásokat egyórás beszélgetés követte a Barnahus stáb pszichológusának vezetésével. Részlet az előadásból: „az abuzáló felnőttet megszállta a gonosz! És rossz döntést hozott!”

- Filmet készítettünk arról, hogy a lakosság és a szakemberek milyen szinten állnak a gyermekbántalmazás, ezen belül a szexuális abúzus létezésének felismerésében.
- Egy holland számítógépes hardver és szoftver megvásárlásával olyan vizsgálóeszközt implementálunk a Barnahus munkájába, amely a gyermekek nonverbális kommunikációját monitorozza és elemzi ki, ezzel is elősegítve a nyomozati szakban a bizonyíték, a bizonyítottság nagyon nehéz feladatát.
- Az áldozattá vált gyermekeknek olyan speciális terápia alkalmazását tesz-teljük, amelynek magyarországi bevezetése a Barnahusban történik meg először.
- *A Multidiszciplináris és intézmények közötti megoldások az erőszak kiskorú áldozatai és tanúi számára – Az Európai Barnahus Minőségi Előírásai* című, a PROMISE projekt által kiadott kézikönyv magyar nyelvre való szakfordításával a Barnahus Nemzeti Tudásközpont alap tankönyvével is rendelkezünk már.

A BARNAHUS:

egy a gyerek mindenek felett álló érdekét felmérő és meghatározó keret

- Gyermekbarát és biztonságos környezetet kínál a gyermekek számára /0-18 évig, ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 1. cikke/, ezenkívül egy helyszínen sorakoztatja fel az eljárásban résztvevő összes szolgáltatót.
- A gyermek kihallgatás bizonyítékokon alapuló protokoll alapján történik.
- A gyermek vallomásának bizonyító erejét megfelelő intézkedésekkel biztosítják, a szabályszerű eljárás elvének biztosításával. A cél: megakadályozni, hogy a gyermeknek az igazságszolgáltatási eljárás teljes idejében ne kelljen megismételnie a vallomását.
- Az igazságügyi nyomozás céljából elvégzett egészségügyi vizsgálat, valamint a gyermek fizikai jóllétét és felépülését biztosító körülmények rendelkezésre állnak.
- A gyermek és a nem bántalmazó családtagok traumájára adott pszichológiai segítségnyújtás, valamint a rövid- és hosszútávú terápiás szolgáltatások hozzáférhetőek.
- Az utánkövetés és a tudományos kutatás biztosítva van. Oktatási, képzési, ismeretterjesztési feladatokat lát el.

További sikereink

2016 óta szorosan együttműködünk a médiával. Rendszeresen megjelenünk a helyi és országos tévécsatornákon, helyi és országos rádióműsorokban, és aktívan részt veszünk a helyi és országos nyomtatott újságokban és online hírportálokon megjelenő cikkek megírásában, melyek segítségével nem csak a Barnahus-modellről, hanem egyáltalán a gyermekkori szexuális abúzusról és az általa okozott súlyos traumáról is beszélhetünk és edukálhatjuk, érzékelnyíthetjük az olvasókat.

A médiamegjelenéseinkből kiemelnénk azt a tanulmányunkat, amelyet 2017-ben írtunk az EMMI által kiadott Szociálpolitikai Szemle, a Gyermekvédelmi Törvény 20 éves jubileumát ünneplő számában.

2017 júniusában, többek között az ENSZ gyermekek elleni erőszakkal foglalkozó különleges képviselőjének jelenlétében, a PROMISE I. projekt zárókonferenciáján bejelentették az Európai Barnahus Mozgalom megalakulását, amely:

- megerősítette, hogy a Barnahus jó gyakorlat;
- validálta a Barnahus-modellt széles körben elfogadott koncepcióként;
- szorosabbá tette a Barnahus szakemberei és az érdekelt kormányzati tisztviselők közötti európai hálózatot.
- Ezen a konferencián a Barnahus-stáb is részt vett, és a kiválóan végzett munkája elismeréséül két fő helyett négy kormányzati tisztviselőt delegálhatott az eseményre. Így többek között jelen volt Nyitrai Imre, szociálpolitikáért felelős helyettes államtitkár, Dr. Szeiberling Tamás, igazságügyi módszertani irányításért felelős helyettes államtitkár, illetve Németh Ágnes, ezredes, az ORFK bűnmegelőzési osztályának vezetője.

A Barnahus pilot program elismerései:

Szombathely Megyei Jogú Város:	<i>Győrvári Edith Díj, 2017</i>
Vas Megye Önkormányzatának Közgyűlése:	<i>Batthyány-Strattmann László Díj, 2017</i>
Emberi Erőforrások Minisztériuma:	<i>Szent Kristóf Díj, 2017</i>

„Vannak pillanatok, amelyeket a memória égboltjára éget az idő.”

Bodor Johanna

A BARNAHUSBAN NAGYON NEHÉZ DOLGOZNI

Egy-egy gyermek meghallgatás után a szakember napokig hordozza a hallottakat magával, magában. Kétségek gyötrik: „nem, ez nem történhetett meg”. De igen, ez megtörtént, hiszen DVD-felvételen újra és újra nézzük, elemezzük a gyermek vallomását, és az élményszerű elmondás minden kétséget kizár. A szexuális abúzus áldozatává vált gyermek meghallgatása közben nem egyszer befelé sír a pszichológus és a felvételt készítő szakember egyaránt.

A következő történet nemrég „égett” a memóriánk égboltjára:

Képzési napunk van, a résztvevők az idősgondozásban dolgozó szakembereink. Már bemutattuk a Barnahus-modellt, amikor egy kolléga megszólal: „pár éve volt egy nagyon idős, teljesen demenciát szenvedő gondozottunk, nevezzük Kati néninek. Nem beszélt semmit, a világból sem jutott el hozzá semmi. Viszont az utolsó pár évben, haláláig volt egy rituáléja. Étkezéskor egyik kezével sokszor a fejéhez kapott és egy szót ismételt, hogy *katona*, másik kezével pedig a nemi szervéhez nyúlált...”

Döbbenet néztünk egymásra a csoportban, de akkor nekem bevillant: az anyám mesélte... 13 éves volt... az orosz katonák a házukból 1944-ben gyakran elvitték *malenykij robotra*... fagyott krumplit kellett hámozniuk... őt nem bántották, de a 17 éves unokanővérét megerőszakolták az orosz katonák... anyám a haláláig krumplit soha nem pucolt... így emlékezett...

Kati néni utolsó emléke, élete pislákoló fényében is valószínű a szexuális erőszak volt. A trauma végig kísérté egész életében egészen a haláláig, és ami a legfájdalmasabb, hogy már csak ez az egy emlék maradt vele: ettől nem tudott szabadulni. Talán soha senkinek nem is beszélt róla...

A történet óta Kati néni emlékének is dolgozunk, hogy minden bántalmazott gyermeknek legyen egy hely, a hely, ahol hisznek neki, ahol beszélhet, ahol a lelke enyhülésre talál.

Hát ez a Barnahus!

*„A gyermekek lehet, hogy elfelejtik, mit mondtál nekik,
de soha nem fogják elfelejteni, hogyan érezték magukat a szavaidtól.”*

Carl Wiliam Buehner

CSOMA SÁNDOR

Nem történt semmi?

Előhang

2017 őszén rendeztük a gyermekvédelmi konferenciánkat Szombathelyen, ahol bemutattuk Csoma Sándor *Nem történt semmi* című filmjét, majd beszélgettünk a fiatal, tehetséges, problémaérzékeny rendezővel.

A film hatása alól a mai napig nem szabadultunk! Egy vaskos tankönyvet helyettesít, amit eddig még meg sem írtunk, de aminek valószínű az lenne a címe: az abuzált gyermek lelki világa, amiről fájdalmasan keveset tudunk.

Száz feljelentésre tíz vádemelés és egy ítélet jut – a statisztikai adatokból ennyit már tudunk, de azt nem tudjuk, hogy mennyi a látenszen maradt abúzusok száma. Azaz hány szexuális bántalmazás maradt titokban, mert a gyermek nem merte elmondani senkinek, vagy ha igen, a szülő akkor sem tett feljelentést a rendőrségen.

A Sándorral történtek is látenciában maradtak, mint megannyi más gyermeké napjainkban is. De neki szerencséje is volt, mert felnőttként már „kibeszélhette magából” a vele történeteket, az őt ért trauma egy részétől pedig megszabadulhatott – a film nyelvi eszközrendszerének segítségével.

A bántalmazott gyermekek tömegének viszont soha sem lesz ilyen lehetősége: nekik marad a feldolgozatlan trauma kínja, amely egész életükön át kíséri őket.

Kiadványunk mellékleteként most a kezetekbe adjuk ezt az alkotást, nézzétek, beszéljétek róla a munkahelyeteken és figyeljétek jobban a gyerekekre. A legkisebb gyanú esetén is pedig lépjétek kapcsolatba a szombathelyi Barnahus szakembereivel!

Dr. Lazáry Györgyné

Tíz éves koromban gondtalanul ballagtam haza az iskolából, amikor a panelház kapujába érve észrevettem, hogy a kulcsomat otthon hagytam. Hiába csöngettem a kapucsengőn, senki sem nyitott ajtót. Mint később kiderült, édesanyám éppen a piacon volt bevásárolni. Akkoriban még nem volt elterjedt a mobiltelefon, így senkit sem tudtam felhívni, vagy éppen jelezni, hogy kint ragadtam, de olyan szép volt a tavaszi idő, hogy nem is bántam annyira a várakozást.

Kisvártatva megjelent a szomszéd, nagydarab, világos hajú, bajszos fickó, tudtam róla, hogy tűzoltó. Termete mellett tehát munkája miatt is felnéztem rá. Akkoriban meggyőződésemm volt, hogy aki tűzoltónak áll és az életét kockáztatja másokért, az rossz ember nem lehet! Kedvesen megszólított, érdeklődött, hogy miért várakozom itt kint? Mondtam neki, hogy a szüleimet várom, mert otthon hagytam a kulcsomat. Büszke is voltam magamra, hogy milyen nagyfiúnak tűnhetek azáltal, hogy ilyen lazán viselem a dolgot, nem ijedek meg attól, hogy egyedül vagyok. Emlékszem, hogy a fickónak nagyon világoskék szeme volt, ami egyfelől tisztának és őszintének hatott, másfelől volt benne valami kiszámíthatatlanság, hidegség is.

Elsietett, de 20 perccel később újra visszatért. Akkor már ott maradt és tovább kérdezősködött nyájasan, érdeklődően. Olyan érzésem volt, mintha összehaverkodtam volna a tűzoltóval.

Ahogy ott álltam a korlátnál, mellém lépett, majd bal kezével megsimogatta a nemi szervemet. Ekkor megdermedtem, annyira váratlanul ért, hogy hirtelen szóhoz se jutottam. Nem tudtam, mi történik, csak azt, hogy valami helytelen.

Elkezdttem hátrálni felfelé a lépcsőn és megváltozott, remegő hangon csak annyit tudtam kinyögni: „Mi van?”. A fickó elindult utánam felfelé, világoskék szemeit végig rajtam tartva. Valószínűleg két másodperc lehetett, de sokkal hosszabbnak tűnt, ugyanis annyiféle érzés futott át rajtam az ijedtségtől, a szégyenérzetig, hogy teljesen lebénultam.

Ekkor megjelent édesanyám a sarkon, kezeiben zacskókkal. Semmit sem látott, mert a korlát takarásában volt a fickó keze, mindenesetre véget ért az abúzus. Azóta többször eszembe jutott, lett volna-e lélekjelenlétem segítségért kiáltani vagy elfutni, ha ő nem tűnik fel a színen.

Amikor a kapualjba ért, feltűnt neki, hogy zavarban vagyok, de nem gondolta, hogy komoly dolog történt, biztos csak valami az iskolában, ha akarom, úgy is elmondom majd! Beszálltunk a vérvörös liftbe és hármásban elindultunk felfelé. A fickó itt már fenemód csendes volt, nyilván ő is tartott attól, hogy esetleg megered a nyelvem.

Amikor beléptünk a lakásba, én elvonultam a szobámba, hogy kicsit feldolgozzam a történeteket és erőt gyűjtsek arra, hogy elmeséljem édesanyámnak a történeteket. Az fel sem merült, hogy titokban tartsam, ugyanis szerencsére olyan neveltetést kaptam mind otthon, mind az általános iskolámban, hogy nem éreztem volna jól magam, ha másképp cselekszem. Anyukám után mentem a konyhába és előadtam mindent úgy, ahogy az megtörtént.

Akkoriban a '90-es évek közepén jártunk, mindannyian Schwarzenegger, Stallone és a többi hollywoodi akciósztár filmjeit néztük a tévében, ahol a hősök egész hadseregek ellen vették fel a harcot. Én szörnyen cikinek éreztem, hogy – holott az iskolában nekem is gyakran nagy volt szám – a tűzoltó szomszéd ellen védtelennek és tehetetlennek éreztem magam. Így este, amikor apukám és a bátyám is hazaértek, már úgy meséltem el a történeteket, hogy belerúgtam a fogdosó pedofil lábába. De anyukám hamar helyre tett, hogy neki még máshogy meséltem, szóval semmiképp se hazudjak, mert ez komoly dolog. Leszegett fejjel a család férfitagjai előtt is be kellett valljam, hogy gyáva voltam bármit is tenni.

Édesapámék feldúltan bizonygatták, hogy megkeresik a fickót és megverik, de végül nem történt semmi, valahogy lehiggadtak a kedélyek. Ugyan édesanyám innentől egy jó féléven át kísért az iskolába és értem is jött, de semmilyen feljelentést nem tettünk.

A szürke, kockás nadrágot, amit aznap viseltem, soha újra fel nem vettem. Ahogy az anyaga a lábamhoz ér, rögtön eszembe juttatta volna az esetet. Még magát a színét is elkerültem évekig, amikor nadrágvásárlásra került sor.

Egyszer történt azután, hogy a fickó szembe jött velünk az utcán. Éppen apukámmal voltam, aki felém fordult és megkérdezte: „Ő volt az?” Mire – a direkt szembesítéstől rettegve – megráztam a fejem és azt mondtam, hogy nem. A fickó elhaladt mellettünk és többet talán nem is láttam, valószínűleg elköltözött a lakótelepről. Sok minden volt a tagadásom mögött. Egyfelől félttem, hogy ugyanannyira belém fagy a szó, ahogyan az abúzus során is, másfelől apukámat is meg akartam óvni egy veréstől. A fickó ugyanis jóval erősebb volt nála, semmibe sem telt volna, hogy összecsomagolja.

Bár egy idő után már elmúlt a gyomorideg, amikor hazafelé menet megjelent előttem a kapualj, viszont a liftben kialakult egy kisebb paranoia bennem. A vörös lift hátuljában egy kis, egy négyzetméteres biciklitároló volt, aminek az ajtaja néhol nyitva, néhol zárva maradt. Azóta is, amikor a liftbe belépek, először mindig be kell hajtsam az ajtót, hogy megbizonyosodjak róla, nem rejtőzik-e mögötte senki. Rossz belegondolni, hogy egy „egyszerű” fogdosástól

már olyan üldözésimánia képes elhatalmasodni az emberen, ami 20 évvel később is nyomasztólag hat.

Amikor két évvel ezelőtt a Filmművészeti Egyetemen megkaptuk a feladatot, hogy készítsünk egy rövidfilmet évvégi vizsgamunkaként, jó ötletnek tűnt, hogy feldolgozzam a történeteket és a mozgókép nyelvén meséljek az érzéseimről. Bár a felszínen úgy éreztem, nem fog gondot okozni a történetem bemutatása, mégis remegett a hangom és megemelkedett a pulzusszámom, amikor először meséltem a terveimről az osztályfőnökömnek, Enyedi Ildikónak. Meghökkenő volt, hogy tanáraink közt meglepően soknak volt hasonló élménye gyerekkorából. Volt, akit egy családi barát próbált megcsókolni egy bokor mögé rántva; volt, akit a köztisztelőben álló tanára fogdosott meg egy délutáni szakkör után. A történetek ugyan különböztek, de ami mindegyikben megegyezett: egy megbecsült, idősebb személy követte el az abúzust a kiszolgáltatott gyermek ellen. Ahogyan a tanáraink is színt vallottak, rájöttem, hogy nem csak hogy nem vagyok egyedül a traumámmal, de sokkal többen érintettek, mint azt gondolnánk.

Amikor elkezdtem toborozni a stábot, tíz emberből ketten is bevallották, hogy hasonló traumán estek át – hozzájuk képest az én sztorim teljességgel el is törpült. Úgy éreztem, ha megcsináljuk ezt a filmet, az mindannyiunknak egyfajta terápia lesz! És amellet, hogy most már teljesen higgadtan, mintegy külső szemlélőként tudok mesélni a történetemről egy különös dolgot is felfedeztem: a fickó arca és a ruhája – ami 20 éven át minden egyes felidézéskor tűpontosan megjelent előttem – fakulni kezdett az emlékeimben. Ez a fakulás pedig folyamatos... Csak remélni tudom, hogy így van ez az érintett stábtagokkal is! Bizton állíthatom tehát, hogy fontos a problémáinkat kibeszélni, ugyanis az az első lépés a gyógyulás felé.

GYERMEKVÉDELMI KONFERENCIA

2017. 11. 28. SZOMBATHELY

GYERMEKVÉDELMI KONFERENCIA

Szombathely, 2017. 11. 28.

...Ima az árva gyermekért... tanulsz meg együtt!

Egy Ratkó József verssel kezdjük összejövésünket

Szeretettel köszöntjük a konferencia résztvevőit!

Társnyások együttes

Köszönjük a konferenciánkat méltón megnyitó műsort!

EZ AZ 51. BARNAHUS HÁZ - ÉLEN JÁRUNK EZZEL MAGYARORSZÁGON

ÖRÜLÖK, HOGY SZOMBATHELY ÚJABB GYERMEK-VÉDELMI KONFERENCIÁT SZERVEZ

KÖSZÖNÖM MUNKATÁRSAIMNAK, HOGY FELKAROLTÁK EZT A TÉMÁT & KÖSZÖNÖM A MINISZTERIUM TÁMOGATÁSÁT!

KÖSZÖNÖM LAZÁRYNÉNAK, HOGY BEHOZTA A MODELLT HAZÁNKBA!

ENSZ & LANZAROTE EGYEZMÉNYEK A GYERMEK JÖGAINAK VÉDELME

GYERMEKVÉDELMI TÖRVÉNY & BÜNTETŐJOGI SZABÁLYOK ALAPJA

MINŐSÉGI VÁLTOZÁS

GYERMEKVÉDELMI & IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS KÉZ-A-KÉZBEN

A GYERMEK ÉRDEKE AZ ELSŐ!

A GYERMEK JÖGBAN A SZEXUÁLIS Bántalmazás SPECIÁLIS TERÜLET

Dr. Takácsné dr. Tenki Mária

JELENTŐS EZ AZ ESEMÉNY AZ ÁLDZATSEGÍTÉS

Egy páratlanul széleskörű összefogás keretében vagyunk ma itt újra.

ÁLLAMI & CIVIL SZERVEZETEK ÖSSZEFOGÁSA

Dr. Puskás Tivadar

AZ ELŐADÁSOK MELLETT A SZAKMAI ELSZÁMOLÁS KIEMELKEDŐEN FONTOS!

10 napot kívánok mindenkinek, tisztelettel!

Kiemelt feladatot Szombathelyen az áldozatsegítés!

2 CIVIL SZERVEZET ALTA KEZDEMÉNYEZÉS ÉLÉRE...

IZLANDI MODELL

PROMISE I. & PROMISE II.

ORSZÁGOS SZAKMAI MANKÓ

Gratulálunk, Marika!

Feltétlenül szükséges, hogy ez a program elterjedjen Magyarországon!

ADATVÉDELMI TERÜLETÉN TUDUNK TANULNI DANIÁLTÓL

A JELZŐRENDSZER FEJLESZTÉSÉRE IS SZOLGÁLTAT!

LÉNYEGE

EGYSZERI MEGHALLGATÁS

GYORS & SZAKSZERŰ ORVOSI VIZSGÁLAT

TERÁPIA A GYERMEKNEK

SAKEMBERKÉPZÉS

ÉRINTETTEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE

Rétgi Áttil

Kiemelném, hogy most tartunk ott, amikor a tudás-megosztás szerepe felértékelődik.

FONTOS AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS & A SZAKSZERŰ SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

AZ IDEI ÉVBEN 1,2 MILLIÓ FORINTTAL TÁMOGATTUK A PROGRAMOT

2016-BAN AZ OKTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS & A TÁRSADALMI ÉS JOGI KAPCSOLATOK BIZOTTSÁGA ANYAGI TÁMOGATÁSÁVAL VALÓSULT MEG A BARNAHUS ELINDÍTÁSA

Dr. Takács Éva

Szombathelyen tervezzük létrehozni az Áldozatsegítő Központot budapesti mintára.

Az IM áldozatsegítéssel kapcsolatos feladatai
Áldozatsegítő Központok

CÉLOM A FEJLESZTÉS & INNOVÁCIÓ

3 SZINTŰ ÁLDZAT-SEGÍTŐ RENDSZER

JOGI SEGÍTŐI MEGSEGÍTÉSEK

ORSZÁGOSAN EGYÉSES INFORMATIKAI RENDSZER MŰKÖDTETÉSE

ÁLDZAT-SEGÍTŐ VONAL

24 ÓRÁBAN INGYENESEN, HÍVHATÓ

06-80-225-225

IM SZAKTERÜLETEK

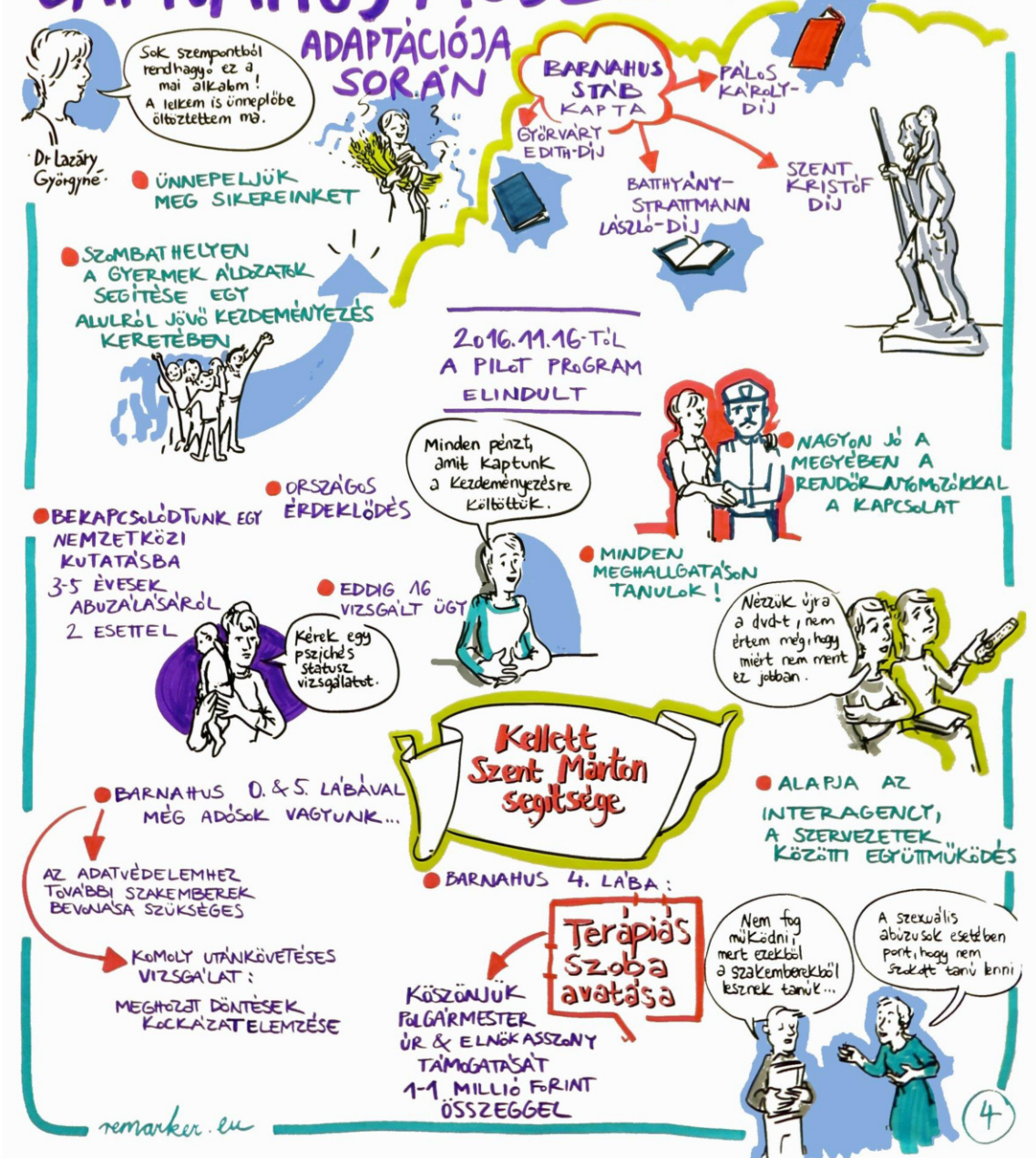
ÁLDZATSEGÍTÉS
PARTNER FELÜGYELŐI
JOGI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS
ADÓSSÁGRENDZÉS
KÁRPÓTLÁS
ÁLDZATSEGÍTŐ KÖZPONT

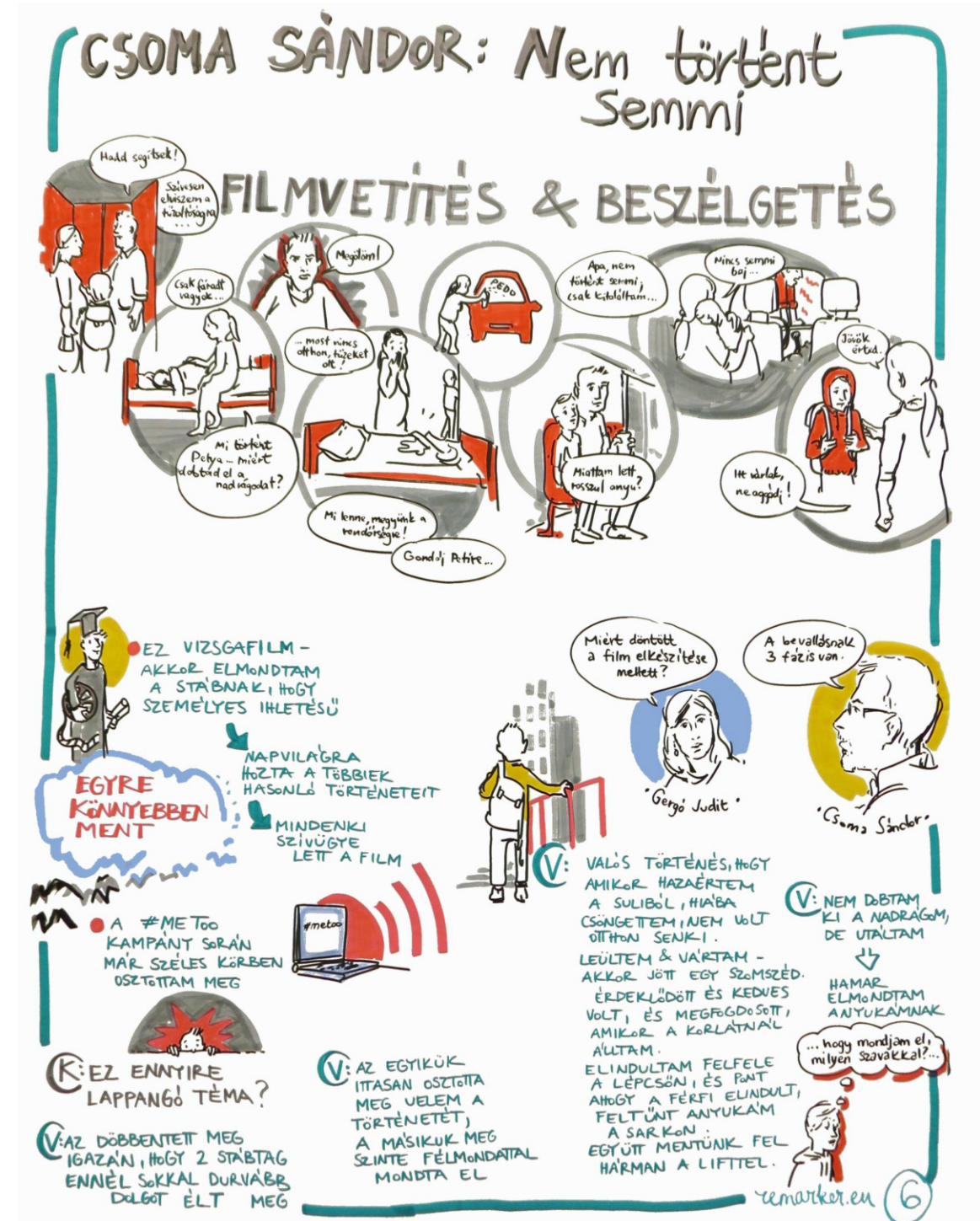
EGYSÉGES JOG ALKALMAZÁS

remarke.eu

LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE A BARNAHUS MODELL MAGYARORSZÁGI

• SZÉGYELLTEM, HOGY CSAK ANYAI JÖTT KI BELÖLEM: „Mi van?!” ...

APUKÁMNAK ELSŐRE AZT MONDTAM, HOGY BELERÜGTAM... UTÁNA ELMONDTAM HOGY VOLT VALÓJÁBAN

„Ő volt az?”
...Nem...
...de...ő volt...

• FÉLTETTEM APUKÁMAT (A TÜZOLTÓTÓL) & MAGAMAT (A SZEMBESÍTÉSTŐL)

• K: A KISFIÚ MENNYIRE ÉRZI MAGÁT HIBA'SNAK?

• V: ÉN NEM ÉREZTEM MAGAM HIBA'SNAK... DE ERRE UTALT, HOGY A KISFIÚ KÉRDEZTE, UGYE NEM MIATTA LETT ROSSZUL AZ ANYUKA'JA?

• NEM LEHET EGÉSZ ÉLETÜNK BEN MENEKÜLNI!

• K: HONNAN TUDJUK ADOTT KORUNKBAN, HOGY HOL A HATÁR? MI A SZÜLŐK SZEREPE?

• V: ELHATÁROZTAM, HOGY AZ ANYA SZEMSZÖGÉBŐL KÉSZÍTEM EL - HOGY JOBB ÚGY HA ELTÁVOLDOK

OLYAN HELYSZINT KELL TALÁLNI, AHOL A KAMERÁN KERESZTÜL A NÉZŐ IS ÁTÉLI A TÖRTÉNETET

NEHÉZ ELTÉRNI A VALÓSÁGTÓL, DE AZ A LEGHÍTELESEBB ÁBRÁZOLÁS

• KÖZÉLETI SZEREPLŐKÉNT ÚGY ÉRZEM, ERRE KI KELL DOLGOZNI A MEGFELELŐ KOMMUNIKÁCIÓT & AZONNALI SEGÍTSÉGET KELL ADNIUK A GYEREKNEK ÉS A SZÜLŐKNEK IS

• A BARNAHUS KIINDULÓPONTJAI: HISZÜNK A GYERMEKNEK

↓

A GYERMEK ÁLTAL MEGNEVEZETT ELKÖVETŐ ELŐZETESBE KERÜL & NEKI KELL BIZONYÍTANIA, HOGY NEM KÖVETTE EL

• ABÚZUS ⇒ ELKÖVETŐ KÖZVETLEN HOZZÁTARTÓZ!

• LEGSÜLYOSABB TRAUMA, LEGSPECIÁLISABB BŰNESET

• A GYEREK RETTEGNEK A SZEMBESÍTÉSTŐL

• EZ NEKEM IS, EGYFAJTA TERÁPIA VOLT - MOST MÁR NEM BIZTOS, HOGY FELISMERNÉM

remarker.eu (7)

• A PSZICHÉS TRAUMA ELEMELI FOLYAMATOSAN OLVADNAK LE - EZÉRT KELL A TERÁPIA!

• MINDEN STÁBTAG A SAJÁT ESZKÖZÉVEL HASZNÁLTA A FILMET „TERÁPIÁRA”

• MERJÜNK JOBBAN FORDULNI A HATÓSA'GOKHOZ - EHHÉZ HELYRE KELL ÁLLÍTANI A BIZALMAT

„Mi lenne?! Megyünk a rendőrségre!...”
„Ne hülyeskedj! gondj' Petre!”

• A STIGMÁT NEM ÉREZTEM, DE AZT CIKINEK TARTOTTAM, AMIKOR ANYUKÁM ELMONDTA EGY TANÁROMNAK

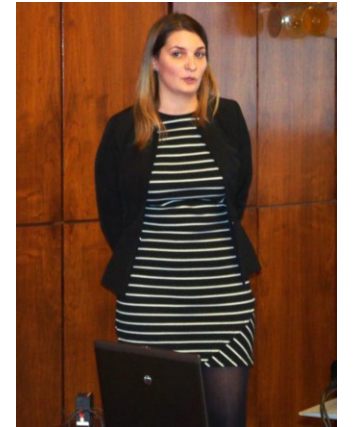
A LEGERŐSEBB AZ VOLT BENNEM, HOGY NEM TUDTAM REAGÁLNI...

• INKUBÁTOR PROGRAM: 10 KIVÁLASZTOTT FILMTERVET ELJÁDNÁK, EZEK KÖZÜL A NYERTESEK KAPNAK PÉNZT A FILM ELKÉSZÍTÉSÉRE

LESZ MOZI FILM AZ ELHALLGATÁSRÓL (RENDEZŐ: NAGY LA'SZLÓ)

Köszönjük a részvételt!

remarker.eu (8)

*„Coming together is a beginning; keeping together is progress;
working together is success.”*

Henry Ford

DR. LAZÁRY GYÖRGYNÉ

Barnahus – The New Orientation of Child Protection in Hungary

„Think globally, act locally”

DID YOU KNOW?

In 1958, Dr Henry Kempe, a paediatric dentist in the United States of America, Denver, has teamed up with experts from various disciplines to find revolutionary solutions to address the issue of child abuse. They later published a paper *“The Battered Child Syndrome”* which played a key role in establishing and recognising the prevalence and effects of child abuse.

In 1977, Dr Kempe founded the international society ISPCAN*, which is a multidisciplinary platform of committed professionals to work towards the prevention and treatment of child abuse, neglect and exploitation globally.

* International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect (www.ispcan.org)

1998: Definition

In 1998, Nemzeti Tankönyvkiadó (National Textbook Publisher of Hungary) published a long-needed book written by Dr. Ranschburg Jenő: *„Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban”* [Psychological Disorders in Childhood] where the author provides the following definition for the word **abuse**: „One of the meanings of abuse in psychology is corruption and the Hungarian term *„gyermekrontás”* (corruption of children) primarily refers to sexual offences.”

In 1998, the author specifies the followings as abuse i.e. maltreatment, cruelty against children:

- physical abuse;
- emotional torture of a child including emotional sadism;
- depriving children of food;
- cruelty;

however, sexual abuse is notably absent from the 1998 book also intended to shape attitude of psychologists. It does, however, mention a number of foreign countries having established state institutions to prevent different types of abuse; yet, it fails to mention any that treat abused children. Nonetheless, it reports on an attempt in Hungary from the '90s to establish a so-called child-

ren's centre and do the related training of experts with the original and primary aim of preventing cases of abuse and improving parent-child relationships resulting in abuse; but the experiment ended in failure. Mark the closing words of Professor Ranschburg in his book: **„I, however, will never cease to hope to be witnessing establishment of a similar institution in Hungary in my lifetime...”** Unfortunately, the professor could not live to see the ceremonial inauguration of a similar institution on 14th November 2016; Barnahus Szombathely. We hope for his wholehearted approval and blessing from up above.

2016: Doors Opening

Operational experience from the previous period showed that there is intense interest in our activities. Thanks to positive reports in the press, the police, guardianship authorities and private people also would like to use our services. However, resulting from our currently available infrastructure and expert capacity, our activities are limited exclusively to dealing with children in TEGYESZ (Regional Child Protection Service).

As the first step of introducing the Icelandic Barnahus model, which provides medical examinations for forensic purposes and during the investigation as well as therapeutic crisis interventions for battered and sexually abused children in Hungary, the first Barnahus institution of Central Eastern Europe was opened on 14th November 2016. It started out as a civil initiative supported by the municipality of Szombathely and private donations, hosted and operated by TEGYESZ (Regional Child Protection Service) of County Vas.

2017: Launching the Pilot Programme

The Barnahus pilot programme started in January 2017. It was a pilot, i.e. an experiment to apply Barnahus, a model tried and tested in 50 European countries, in Hungary as well.

The start of the pilot programme was preceded by an educational and awareness-raising series of trainings, during which:

- 300 experts in County Vas;

- 113 in Budapest;
- 112 in Tatabánya;
- 110 in Győr;
- 78 child protection professionals in Sokorópátka;
- 98 prosecutors and judges in Szeged;
- and a further 80 in the Academy for Judges;
- GPs and every employee of guardianship authorities in County Vas were trained and acquainted with the Barnahus model, which meets 21st century requirements and also the further developed version of child friendly justice introduced in 2013.

Financed by the municipality and assisted by the mayor and the representatives, as an achievement of our work we established and inaugurated the 4th pillar of the Barnahus method on 28th November; the therapeutic room where the aim is to commence therapy of the abused child immediately after the forensic interview (as soon as possible); to treat their severely traumatised soul. Our therapists are employed and paid for from funds granted by applications; currently they provide treatment for 6 sexually abused children under the age of 14.

During the last 16 months of the pilot programme, we conducted forensic interviews with and provided forensic psychological expert opinion on 11 children with special treatment needs under the age of 14 who have been involved in suspected sexual abuse, in addition to providing crisis intervention to 14 adults who were sexually abused when children.

Large delegations of experts from six counties have already visited the Barnahus with the intention of introducing the Icelandic model in their counties as well in the near future. Currently, the Barnahus staff is actively involved in supporting establishment of three further Barnahus institutions in the country.

The academic world has also expressed great interest in our activities. The Barnahus has become a subject matter of thesis and dissertation topics among law students of the Science Club of ELTE (Eötvös Loránd University) within a year, and doctoral students of the National University of Public Service have already started working on interdisciplinary fields of the Barnahus model.

2018: Barnahus Szombathely to Become a National Knowledge Centre

Effective from 1st February 2018, with the approval of the Deputy State Secretary for Social Policy of EMMI (Ministry of Human Capacities), Barnahus has also been active as a National Knowledge Centre, including professional supervision of to be established Barnahus institutions, training and supervision of professionals as well as quality assurance related tasks and is also responsible for developing and maintaining consistent communication.

Our Successful Projects

Following an invitation, the leader of the Barnahus staff participated in **PROMISE I. International Project** announced by the Council of the Baltic Sea States (CBSS) and the Council of Europe (CoE) between 2015 and 2017, where they had the opportunity to become acquainted with good practices of the European Barnahus model and to network with international child protection experts. The closing event of the project was a conference in Brussels in May

2017 where the European Barnahus Movement was officially launched with the active participation of Barnahus Szombathely.

Then, the Barnahus Szombathely pilot programme was invited to **PROMISE II. Project**, which is still ongoing. During the two-year tender, participating pilot countries may mobilise experts of partner countries already operating a Barnahus for support for training local Barnahus staff.

Programmes planned in PROMISE II.:

- 10th May 2018 Workshop for prosecutors with the participation of Margret Unnur Rögnvaldsdóttir, Public Prosecutor of Reykjavik
- 16th November 2018 Round table discussion with the head of the Competence Centre of Barnahus Linköping
- 17th November 2018 International Child Protection Conference in Szombathely
- 25th – 29th March 2019 National Barnahus training with the participation of Icelandic and Norwegian experts
- 6th – 8th May 2019 National Barnahus training with the participation of Dutch and Icelandic experts
- 9th May 2019 Workshop for judges with the participation of the Chief Judge of Barnahus Reykjavik
- 10th May 2019 International Child Protection Conference in Szombathely
- 14th November 2019 Round table discussion chaired by Bragi Guðbrands-son, father of Barnahus, for trained Barnahus experts
- 15th November 2019 International Child Protection Conference in Szombathely, which is also the closing event of PROMISE II. Project

In 2017, our application to **Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács (National Crime Prevention Council)** was successful, and within our one-year project between 2017 and 2018, among others:

- We provided a series of one-day trainings, awareness-raising campaigns were conducted among all the employees of Szombathely in the social sector, victims protection officers of police stations and the foster care network of TEGYESZ (Regional Child Protection Service);
- Approximately 100 children saw the play „*Semmit, soha*” [Nothing, Never] of the Nézőművészeti Színház [Theatre of Visual Arts], which is about a 16-year-old girl, who has been sexually abused. The performances were followed-up by an hour-long discussion chaired by a psychologist from the Barnahus staff. Taken from the play: „The abusive adult was possessed by the devil! And took a bad decision!”
- We are making a film about how efficiently the population and professionals recognise child maltreatment, including the occurrence of sexual abuse.
- By purchasing Dutch hardware and software, we are implementing an examination tool at Barnahus, which monitors and analyses non-verbal communication of the child thus facilitating the very difficult task of obtaining proof and evidence during the investigative phase.
- We are testing application of a special therapy for victimised children, which will be first introduced in Hungary at Barnahus.
- By translating *Guidance for Multidisciplinary and Interagency Response to Child Victims and Witnesses of Violence – The European Barnahus Quality Standards* published within the PROMISE Project into Hungarian, we already have the basic textbook of the Barnahus National Knowledge Centre.

BARNAHUS:

A Framework for Assessing and Determining the Best Interests of the Child

- It offers a child-friendly, safe environment for children (0-18 years, Article 1 of the United Nations Convention on the Rights of the Child), bringing together all participating services under one roof.
- Forensic interviews are carried out according to an evidence based protocol;
- The evidentiary validity of the child's statement is ensured by appropriate arrangements in line with the principles of due process. The purpose is to prevent the child from having to repeat his testimony throughout the entire judicial procedure.
- Medical evaluation for forensic investigative purposes, as well as to ensure the child's physical well-being and recovery, is made available.
- Psychological support and short and long term therapeutic services for trauma to the child and non-offending family members and caretakers are made available;
- Follow-up and scientific research is provided. It performs educational, training and dissemination tasks.

Further Achievements:

We have been working in close cooperation with the media since 2016. We regularly appear in local and national TV channels, local and national radio programmes and actively contribute to news articles published in local and national papers and online news portals, which enables us to provide information to, educate and raise awareness of readers not only about the Barnahus model but also about sexual abuse in childhood and the resulting severe trauma.

Our most remarkable media publications are studies written in the issue of Szociálpolitikai Szemle [Social Policy Review] published by EMMI (Ministry of Human Capacities) marking the 20th anniversary of the Hungarian Child Protection Act in 2017.

In June 2017, in the presence of, among others, the UN Special Representative on Violence against Children, at the closing conference of PROMISE I. Project, the European Barnahus Movement was launched, which:

- reinforced the fact that Barnahus is a good practice;
- validated the Barnahus model as a broadly accepted concept;
- and strengthened the European network of Barnahus professionals and the relevant government officials.

The conference was also attended by the Barnahus staff whose outstanding achievements were honoured by being granted the opportunity to delegate four government officials to the event instead of two. Thus, among others, Nyitrai Imre, Deputy State Secretary for Social Policy, Dr Szeiberling Tamás, Deputy State Secretary for Judicial Management Methodology and Col. Németh Erzsébet, Head of the Crime Prevention Department of ORFK (National Police Headquarters).

Awards in Recognition of the Barnahus Pilot Programme:

Municipality of Szombathely: *Edith Győrvári Award, 2017*

General Assembly of the
Municipality of County Vas: *Batthyány Strattmann László Award, 2017*

Ministry of Human Capacities,
Hungary: *St. Christopher Award, 2017*

*„There are moments which time burns into the sky of memories.”
Bodor Johanna*

WORKING AT BARNAHUS IS TOUGH

After an interview with a child, experts carry the burden of what was heard inside their minds and souls for days. They are in doubts: „this cannot have happened”. But yes, it has happened; watching and analysing the child's disclosure on a DVD recording over and over again, their true life narrative proves everything beyond

doubt. While listening to the narrative of a sexually abused child, both the psychologist and the professional making the recording cry on the inside.

The following story has „burned” into the sky of our memories recently:

We were having a training day for a team of professionals working in elder care. We have already introduced the Barnahus model when a colleague remembers: „a couple of years ago, we had a very old, fully demented person in care, let’s call her Aunt Kate. She never said anything or experienced anything from the world. But in her last couple of years, she used to have a ritual until her death. At meals, she kept clutching her head with one hand, repeating the word „soldier” and touching her genitalia with the other hand...”

We shared a stunned look among ourselves and then it dawned on me: my mother told me once... she was 13... in 1944, Russian soldiers often used to take her from their house for „*málenkij robot*” (forced labour of Hungarians in the Soviet Union)... they were forced to peel frozen potatoes... she wasn’t hurt but her 17-year-old cousin was raped by Russian soldiers... until her death, my mother always refused to peel potatoes... so she commemorated...

In the flickering light of her life, the last memory of Aunt Kate was also likely to have been rape. The trauma accompanied her all her life until she died and the most painful of all was being haunted only by this memory all the way; she could never get rid of it. She might never have talked about it to anybody...

Since learning about the story, we have also been working for the memory of Aunt Kate; so that every abused child has a place, the place where people believe them, where they can talk and where their soul finds relief.

Well, this is Barnahus; authors of the present publication are guaranteed to provide a convincing insight into the *raison d’être* and the nationwide application of the institution.

Komlósi Piroska is family therapist, return guest presenter of Szombathely based child protection conferences and round table discussions. An increasing number of professionals deal with the family as a whole rather than its individual members. The power is within the family; but how can this micro-community produce such power? By keeping together, children learn how to relate to their peers and how to keep together with them later in a community. How can a family provide its members with retaining power so that they succeed in society efficiently? What can parents and teachers do to raise children to

become excellent people by the time they leave school? What parts of personality development must still be emphasised and focussed on so that the individual becomes a great person? The study written by this expert offers answers to these questions.

Katonáné Pehr Erika’s professional study clarifies the most essential foundations. As a lawyer, an expert in EU legislation, she is a regular presenter of conferences on child protection and family law. Her latest publication has been long-needed among professionals considering adapting the Barnahus model (after Szombathely) in Hungary: her study gives a summary of human and fundamental rights of children besides providing a detailed overview of the effective legal background of child protection in Hungary. Such international basic document (besides the United Nations Convention on the Rights of the Child) is the Charter of Fundamental Rights of the European Union, which specifically summarises the rights of the child in a single article (Article 24) and emphasises that „in all actions relating to children, whether taken by public authorities or private institutions, *the child’s best interests* must be a primary consideration.” This is the creed of the Barnahus staff; this is why they work incessantly to have this new child protection orientation introduced in as many Hungarian towns as possible, since „protecting children’s rights shall be obligatory for every natural and legal person who is involved in rearing, education, provision, legal representation and managing affairs of a child.”

Csoma Sándor’s writings might be a bit on the less scientific side but this volume would not come complete without an account personal in tone. Renowned inland and abroad, this film director is also a survivor. When he was a child, his neighbour abused him sexually. This trauma accompanied him all his life until he made a short feature „*Nem történt semmi*” [Nothing’s happened], the linguistic repertoire of which enabled him to „find relief” from what happened to him and he was able to recover from a part of the trauma he suffered. However, this does not happen to every sexually abused child since many keep silent about what happened to them and carry the heavy burden of this severe trauma all their lives. Besides being accurate also from a professional perspective, this short feature substitutes a thick textbook; unwritten yet but with the imaginary title: „*The Sorrowfully Unchartered Soul of an Abused Child*”. As an attachment of our publication, please find this short feature, subtitled in English by the director for our request. Watch and discuss it at work, talk about what has been seen and pay more attention to the children.

